

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МОДЕЛЮВАННЯ
ТА АНАЛІЗУ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ**

УКРАЇНСЬКА ПРОФЕСІЙНА МОВА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

**МАТЕРІАЛИ ІІІ РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 60-РІЧЧЮ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО**

22-23 червня 2017 року

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2017

УДК

Українська професійна мова: історія і сучасність: матеріали III регіональної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (22-23 червня 2017 р.)

Редакційна колегія:

проф. Бондаренко Ю. І.

к. м. н. Лотоцький В.В.

доц. Зевако В. І. (літературний редактор)

доц. Тишковець М. П. (головний редактор)

ст. викл. Шеремета Л.П. (відповідальний секретар)

До збірника увійшли статті та матеріали доповідей, що висвітлюють теоретичні та практичні аспекти професійної комунікації. порушено питання культури мови, літературної норми, функціонування медичної термінології та її відтворення в художньому тексті.

Українська професійна мова: історія і сучасність: Збірник матеріалів III регіональної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2017. – 68 с.

Юкало В.Я.

м. Тернопіль

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ІСТОРІЯ І ПЕРСОНАЛІЇ

Кафедра української мови бере початок від кафедри українознавства, яку створено наказом ректора 30 червня 2011 р. Тоді на кафедрі викладали українську мову (за професійним спрямуванням), українську мову як іноземну, історію медицини. Очолювала кафедру Антоніна Пришляк, доктор медичних наук, професор кафедри анатомії людини, проректор з національно-патріотичної та виховної роботи (1995-1997). Розташовувалася кафедра у лівому крилі третього поверху навчального корпусу за адресою: вул. Чехова, 3.

Постановою вченої ради університету 28 серпня 2015 р. кафедру українознавства було перейменовано на кафедру української мови. Наказом ректора професора Михайла Корди завідувачем кафедри призначено кандидата філологічних наук, доцента Марію Тишковець. З 1 вересня 2015 р. кафедру української мови переведено в новий корпус університету № 11 за адресою: вул. Дорошенка, 7 (четвертий поверх). На кафедрі викладають дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Українська мова як іноземна».

Історично кафедра української мови пов'язана зі створеною 1991 р. кафедрою філософії та українознавства (завідувач кафедри – кандидат філософських наук, доцент Микола Кубаєвський). Саме на цій кафедрі у 1994 / 1995 н. р. в нашому ВНЗ розпочато викладання курсу «Ділова українська мова». Тоді було обрано за конкурсом викладачами, невдовзі – старшими викладачами цієї кафедри українських філологів, випускників Тернопільського державного педагогічного інституту Володимира Юкала та Ірину Майданюк.

Задовільного методичного обґрунтування мовного курсу для студентів медичних закладів освіти на той час не було. Тому В.Я. Юкало запропонував і апробував у Тернопільській державній медичній академії ім. І.Я. Горбачевського власну концепцію. І.З. Майданюк у цей час поєднала викладацьку роботу з журналістською, ставши у травні 1998 р. головним редактором щойно заснованої газети «Медична академія».

З 1 вересня 1998 до 1 вересня 2001 р. ділову українську мову викладають на кафедрі української та іноземних мов (завідувач – кандидат педагогіч. наук, доцент Мирослав Миколайович Закалюжний). У ці роки В.Я. Юкало видає перший в Україні посібник з ділової української мови для студентів вищих медичних закладів освіти III і IV рівнів акредитації – книжку «Культура мови» (Тернопіль: Укрмедкнига, 1999), публікує 8 виступів на сторінках газети «Медична академія» в рубриці «Із мовних глибин» (1998-2000), в яких звертає увагу читачів на типові випадки неточного мововживання, порушення лексичних і граматичних норм, застерігає від поширених у практиці спілкування помилок. За цим зразком дещо пізніше опублікує цикл «Мовні поради» у медичній газеті України «Ваше здоров'я» (2002, 2004). І.З. Майданюк друкує (у співавторстві) для слухачів підготовчих відділень і факультетів навчальний посібник «Українська мова: Практичний курс для іноземців» (Тернопіль: Укрмедкнига, 1999), що на десятиліття став необхідним помічником для новоприбулих студентів з інших країн у вивченні української мови як іноземної.

У ці роки активно приїжджають на навчання іноземні громадяни, завдяки чому розширюється викладання української мови.

З 1 вересня 2001 по 25 червня 2003 р. предмет «Ділова українська мова» знову переведено на кафедру філософії та українознавства (завідувач – кандидат історич. наук, доцент Василь Ухач). Тоді на кафедрі з'явилося два кандидати філологічних наук із спеціальності 10.02.01 – українська мова. Так, у вересні 2002 р., після закінчення аспірантури і успішного захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, почала працювати викладачем кафедри випускниця Тернопільського педагогічного університету Марія Тишковець. 2004 р. стала старшим викладачем, 2007 – доцентом. У травні 2003 р. старший викладач Володимир Юкало захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Від 25 червня 2003 до 15 липня 2005 р. українську мову читали на кафедрі філософії, суспільних наук та історії медицини; від 15 липня 2005 до 2006 р. – на кафедрі іноземних мов та суспільних наук; від 2006 р. до 4 березня 2009 р. – на кафедрі інформатики, іноземних мов та суспільних наук; від 4 березня 2009 до 30 червня 2011 р. – на кафедрі філософії, суспільних дисциплін та іноземних мов; від 30

червня 2011 до 28 серпня 2015 р. – на кафедрі українознавства; від 28 серпня 2015 р. – на кафедрі української мови.

У різні роки викладачами української мови працювали українські філологи Володимир Юкало, Ірина Майданюк, Софія Гарбуз, Людмила Лазарчук, Тетяна Саварин, Ганна Осадко, Оксана Горленко, Оксана Леськів, Марія Тишковець, Оксана Новіцька, Галина Жмудська, Ігор Драч, Оксана Мисик, Марія Редьква, Вікторія Винник, Ольга Гайда, Валентина Зевако, Катерина Стефанишин, Ірина Заліпська, Тетяна Мельник, Ігор Гаврищак, Людмила Шеремета.

З 2010 р. суттєво поліпшилось кадрове забезпечення викладання української мови, активізувалася наукова, методична і виховна робота кафедри, зокрема в галузі україністики. На вакантні викладацькі посади у вересні 2011 р. було прийнято трьох кандидатів наук – кандидатів філологіч. наук В.І Зевако, Т.П. Мельник, кандидата педагогіч. наук К.Л. Бурду (Стефанишин), у вересні 2012 і 2013 р. відповідно двох кандидатів педагогіч. наук І.І. Гаврищака і Л.П. Шеремету. 2011 р. кандидатів філологіч. наук В.Я. Юкалу вручено атестат доцента. 2013 р. дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук захистили викладачі кафедри І.Я. Заліпська, І.Д. Драч, 2014 – О.І. Новіцька, 2015 кандидат філологіч. наук В.І. Зевако одержала атестат доцента, на посади доцентів переведено викладачів І.Д. Драча (2014), Т.П. Мельник (2015), О.І. Новіцьку (2015), І.І. Гаврищака (2017) на посаду старшого викладача – Л.П. Шеремету (2015), К.Л. Стефанишин (2017).

Колективом кафедри проведено 1 всеукраїнську і 3 регіональні науково-практичні конференції: «Психолого-педагогічні особливості викладання навчальних дисциплін англійською мовою для іноземних студентів з використанням новітніх інформаційних технологій» (2010), «Мовна комунікація: наука, культура, медицина» (2012), «Українська професійна мова: історія і сучасність» (2014, 2016). Видано підготовлений викладачами кафедри посібник «Українська мова для іноземних студентів» (Тернопіль: ТДМУ, «Укрмедкнига», 2013. – 287 с.).

Доц. В.Я.Юкало, доц. В.І.Зевако, завідувач кафедри української мови доц. М.П.Тишковець брали активну участь у нарадах і семінарах з питань викладання дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Українська мова як іноземна» у вищих

навчальних закладах, що відбувалися в 2009-2016 роках у Києві, Івано-Франківську, Харкові.

У навчальних планах для медичного і стоматологічного факультетів 2010 р. ділову українську мову було замінено на курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)», до речі, загалом побудований на засадах, викладених у методичних статтях В.Я. Юкала кінця 90-х рр. Було переглянуто усю навчально-методичну документацію відповідно до нових вимог. В.Я. Юкало став співавтором підручника для студентів вищих навчальних закладів МОЗ України «Українська мова (за професійним спрямуванням) (Київ, 2017). На кафедрі розпочато викладання іноземним громадянам державної мови як окремої навчальної дисципліни.

Наказами ректорів ТДМУ за сумлінну працю та з нагоди професійного свята – Дня медичного працівника – доцентів кафедри В.Я. Юкала (2011), М.П. Тишковець (2015), О.І. Новіцьку (2016) нагороджено грамотами, подякою міського голови та цінним подарунком – доц. І.Д. Драча (2017).

Нині до штату кафедри входить 6 доцентів, серед яких 5 кандидатів філологіч. наук, 1 кандидат педагогіч. наук, 2 старші викладачі, кандидати педагогіч. наук, 1 викладач, кандидат філологіч. наук, 3 старші лаборанти.

Завідувач кафедри української мови – **Марія Павлівна Тишковець**, доцент, кандидат філологіч. наук.

У 1997 р. з відзнакою Закінчила Тернопільський державний педагогічний університет, потім денну аспірантуру при кафедрі українського та загального мовознавства цього університету. Працює у Тернопільському медичному університеті з вересня 2002 р. на посадах викладача, старшого викладача, доцента.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю *українська мова* захистила 2002 р. у Прикарпатському університеті ім. Василя Стефаника.

Має 43 наукові та науково-методичні публікації. Брала участь у конференціях, що відбувалися на базі вищих навчальних закладів Тернополя, Києва, Львова, Харкова, Чернівців, Івано-Франківська, Дрогобича.

Сфера наукових інтересів: ономастика, історія української мови, лінгводидактика. Як методист працює у напрямку «українська мова як іноземна». У співавторстві видала два збірники тестів і завдань,

навчальний посібник «Українська мова як іноземна: основи граматики в таблицях і вправах» (Тернопіль, 2011), рекомендований Міністерством освіти і науки України.

Заступник завідувача кафедри – **Володимир Ярославович Юкало**, кандидат філологіч. наук, доцент.

Після закінчення з відзнакою філологічного факультету Тернопільського державного педагогічного університету із серпня 1994 р. працював у Тернопільському медуніверситеті на посадах асистента-стажиста, викладача, старшого викладача, доцента.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю *українська мова* виконував у Києві у відділі стилістики та культури мови Інституту української мови Національної академії наук України, захистив 2003 р. у спеціалізованій вченій раді при Інституті мовознавства імені Олександра Потебні НАН України.

Сфера наукових інтересів: культура мови, стилістика, комунікативна лінгвістика, соціолінгвістика, лінгводидактика, україністика.

Автор близько 100 публікацій, з них 28 наукових та 22 навчально-методичного характеру, у тому числі 20 у фахових виданнях, автор навчального посібника «Культура мови» (Тернопіль, «Укрмедкнига», 1999. – 77 с.), співавтор підручника «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (Київ, 2017).

Підготував більше десятка рецензій на навчальні посібники з практичних курсів української мови для вітчизняних та іноземних студентів.

Веде активну громадську діяльність. З 2006 до 2011 р. обіймав посаду наукового секретаря Тернопільського осередку Наукового товариства імені Шевченка.

Автор циклів мовних порад у газетах «Медична академія», «Ваше здоров'я». Бере участь в численних радіо- і телепередачах Тернопільської обласної державної телерадіокомпанії з питань функціонування української мови.

Викладачі кафедри:

Оксана Іванівна Новіцька – доцент кафедри. У 2001 р. закінчила Тернопільський національний педагогічний університет імені В.Гнатюка, одержала диплом спеціаліста за спеціальністю «вчитель української мови і літератури та зарубіжної літератури».

У Тернопільському медуніверситеті працює з грудня 2008 р. на посадах викладача, доцента кафедри. У 2014 р. захистила дисертацію за спеціальністю *українська мова* на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Автор 19 наукових і науково-методичних праць, учасниця міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій. Наукові інтереси у сфері філології: діалекти української мови, лексика, методика викладання української мови як іноземної.

Окрім викладацької діяльності, протоколює засідання вченої ради ННІ моделювання та аналізу патологічних процесів, є відповідальною за виховну роботу кафедри.

Ігор Дмитрович Драч – доцент кафедри, заступник декана медичного факультету. Випускник Тернопільського педуніверситету 2007 р. З відзнакою закінчив філологічний факультет, магістр педагогіки, викладач української мови та літератури, зарубіжної літератури, вчитель польської мови.

Працює в медичному університеті з 2009 р. на посадах викладача, доцента кафедри. Розробляв методичні матеріали до занять з української мови та для дистанційної форми навчання. Є одним із членів оргкомітету науково-методичних конференцій кафедри та університету. З вересня 2015 р. – заступник декана медичного факультету. Заступник відповідального секретаря приймальної комісії, секретар комісії з поновлення та переведення студентів. У листопаді 2013 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Автор 15 публікацій, з них 10 наукових та 5 навчально-методичного характеру.

Наукові інтереси у сфері філології: теорія літератури, український модернізм, сучасна українська мова, лінгводидактика.

Валентина Іванівна Зевако – кандидат філологічних наук, доцент. У Тернопільському медуніверситеті працює з вересня 2011 р. на посадах викладача, старшого викладача, доцента кафедри. У 1985 р. з відзнакою закінчила філологічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. З 1990 по 1993 рр. навчалася в денній аспірантурі при кафедрі слов'янського мовознавства Воронезького державного університету. Кандидатську дисертацію за спеціальностями *російська мова, українська мова* захистила 1993 р. У Київському національному університеті імені Т.Г. Шевченка 2005

р. пройшла переатестацію за спеціальністю *українська мова*. Автор більше ніж 60 наукових та науково-методичних публікацій. Учасниця міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій.

Коло наукових інтересів – діалектологічні студії, історія слов'янських мов, дослідження в галузі культури мови.

Відповідає за наукову роботу кафедри української мови.

Катерина Любомирівна Стефанишин – кандидат педагогічних наук, старший викладач.

У 2000 р. закінчила філологічний факультет Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література».

З 2000 по 2003 р. навчалася у денній аспірантурі при кафедрі методики української мови і культури мовлення Тернопільського педуніверситету. У 2004 р. в Інституті педагогіки Академії педагогічних наук України захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю *теорія і методика навчання української мови*.

Автор 25 наукових і науково-методичних праць, учасник 18 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій.

У Тернопільському медуніверситеті працює з 2011 р. на посадах викладача, старшого викладача. Напрямки наукових і науково-методичних праць – впровадження нових сучасних форм навчального процесу; культура української мови; проблеми мови та стилю друкованих й ефірних засобів масової інформації.

Тетяна Петрівна Мельник – кандидат філологічних наук, доцент. На кафедрі працює з 2011 р. на посадах викладача, доцента.

У 2005 р. закінчила Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, потім – аспірантуру при Тернопільському педуніверситеті. У 2010 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю *українська мова*. Є автором 28 наукових публікацій. Сфера наукових інтересів – культура мови та стилістика, лексикологія, лексикографія.

Окрім викладацької діяльності, протоколне засідання циклової методичної комісії ННІ моделювання та аналізу патологічних процесів, а також засідання кафедри; бере активну участь у виховній роботі.

Ірина Ярославівна Заліпська – викладач. Закінчила 2007 р. з відзнакою філологічний факультет Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка за спеціальністю «Магістр української мови та літератури. Вчитель зарубіжної літератури й англійської мови».

З вересня 2011 р. працює викладачем української мови в Тернопільському медуніверситеті. Вільно володіє англійською мовою, що значно допомагає у роботі з іноземними студентами.

Захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю *українська мова*, активно бере участь у міжнародних, всеукраїнських конференціях та семінарах.

Автор 10 статей. Коло наукових інтересів: культура мови, мова мас-медіа загалом, мова прямого ефіру зокрема, а також комунікативна лінгвістика.

Ігор Іванович Гаврищак – кандидат педагогічних наук, доцент. У Тернопільському медуніверситеті працює з 2012 р. на посадах викладача, директора бібліотеки, доцента.

У 1986 р. закінчив філологічний факультет Тернопільського державного педагогічного інституту імені Я. Галана (спеціальність «Українська мова і література»). 2000 р. у Прикарпатському університеті імені Василя Стефаника захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю *загальна педагогіка та історія педагогіки*.

Наукові інтереси: історія української та зарубіжної літератури, методика викладання української мови як іноземної. Автор більше 30 публікацій наукового та навчально-методичного характеру.

Людмила Павлівна Шеремета – кандидат педагогічних наук, старший викладач. У Тернопільському медуніверситеті працює з вересня 2013 р. на посадах викладача, старшого викладача.

У 2005 р. закінчила філологічний факультет Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за спеціальністю *українська мова і література та зарубіжна література*. У 2006-2011 рр. навчалася в аспірантурі при кафедрі методики викладання та культури української мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (заочна форма навчання). У січні 2013 р. захистила дисертацію на

здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю *теорія та методика навчання (українська мова)*.

Наукові інтереси: лінгводидактика (методика викладання української мови та методика викладання української мови як іноземної), культура мови.

Автор 20 публікацій, з них 15 наукових та 5 навчально-методичного характеру.

На кафедрі працює 3 старші лаборанти з вищою освітою – **Вікторія Мирославівна Винник, Мар'яна Зіновіївна Заєць, Ольга Володимирівна Назарук**.

Колектив кафедри української мови постійно працює над удосконаленням навчально-методичної роботи. Теоретичні і практичні заняття на кафедрі проводяться з використанням нових інформаційних технологій. Усі викладачі пройшли підвищення кваліфікації у Тернопільському державному технічному університеті імені Івана Пулюя з курсу «Автоматизація навчальних технологій».

Під час занять з української мови застосовуються інноваційні технології навчання. Велика увага приділяється організації самостійної та індивідуальної роботи студентів. На засіданнях кафедри і методичних нарадах обговорюються нові підходи до організації мовної освіти.

Розроблено методичні матеріали для дистанційної форми навчання, яку успішно впроваджено. Навчальні кімнати оснащено комп'ютерами з відеосистемами для унаочнення та кращого засвоєння знань.

Колектив кафедри проводить активну роботу з формування у студентської молоді любові до Батьківщини та гордості за український народ і державу, організовуючи та проводячи тематичні бесіди, лекції кафедрального та університетського масштабу, виховні імпрези щодо видатних постатей України, відвідування театрів, музеїв, філармоній.

Необхідно зауважити, що вже саме навчання студентів на кафедрі української мови, вивчення української мови, культури мови сприяє вихованню національної свідомості в українських студентів і поваги до нашої нації і держави в іноземних студентів.

На кафедрі діє студентський науковий гурток. Члени гуртка неодноразово брали участь в Міжнародному конкурсі з української мови

імені Петра Яцика та Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, займаючи призові місця.

У 2014 р. студентка 14 групи I курсу медичного факультету Зоряна Вівчар перемогла у фіналі IV Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Переможницю нагороджено дипломом першого ступеня та іменною стипендією МОН України. Доцент В. Зевако, що підготувала студентку до конкурсу, одержала грамоту МОН України.

Викладачі кафедри беруть участь у фундаментальних і прикладних мовознавчих дослідженнях, у міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах з питань функціонування української мови, регулярно рецензують нові навчальні посібники, дипломні, магістерські роботи, готують відгуки на автореферати дисертацій.

Завершено науково-дослідні роботи кафедри: «Формування мовної компетенції у студентів медичних ВНЗ під час вивчення гуманітарних і суспільних дисциплін» (2010-2012), «Реалізація літературних норм у комунікації медичних працівників» (2013-2015). Нині викладачі кафедри виконують НДР на тему «Інтерактивні засоби формування іншомовної компетенції у професійно орієнтованому спілкуванні студентів-медиків». Щорічно викладачі публікують 10-15 статей у фахових виданнях. За науковим потенціалом кафедра є однією з найпотужніших серед аналогічних за профілем кафедр медичних вищих навчальних закладів України.

Отже, викладачами кафедри досліджено широке коло питань професійного спілкування лікарів, формування літературної мови, культури медичної професійної мови. Розроблено концепцію формування мовної компетенції майбутніх лікарів. У навчальний процес впроваджено новітні програми і методики викладання української мови (за професійним спрямуванням) для студентів медичних ВНЗ. Розпочато викладання іноземним громадянам державної мови як окремої навчальної дисципліни. На кафедрі зібрано науково-кадровий потенціал, здатний до вирішення складних питань мовознавства та лінгводидактики.

КУЛЬТУРА МОВИ. ЛІТЕРАТУРНА НОРМА. ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ. КОМУНІКАЦІЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Бачинська Г.В.

М.Тернопіль

ФУНКЦІЇ УРБАНОНІМІВ М.ТЕРНОПОЛЯ

Урбаноніми як одиниці, що вживаються в мовній практиці для позначення внутрішньоміських об'єктів, є такими, що з'являються й існують лише з появою та існуванням відповідних поселень. Це окремий клас власних назв, який не позначається на картах, тобто являє собою назви мікроодиниць, що належать саме внутрішньоміським об'єктам [1]. Вони свідомо створюються людиною з метою виконання певних функцій:

1) номінативної – функції називання об'єкта (постійна) (*вул.Броварна, вул.Валова, вул.Степова, вул.Зарічна, вул.Замкова*);

2) інформативної – назва несе у своєму змісті певну інформацію про об'єкт (*вул. Хмельницького, вул.Степана Будного, вул.Леся Курбаса*);

3) естетичної – підкреслюється мовна привабливість назви, її вишуканість і оригінальність, що досягається за допомогою різних критеріїв, наприклад, відповідність моді: *вул.Березова, вул.Вишнева, вул.Багата*; особливостям ландшафту: *вул.Глибока, вул. Далека*.

4) ідеологічної – назва відбиває поняття панівної в суспільстві політичної ідеології: *вул.Пролетарська, вул. Піонерська* (ці назви існували до 1991 р.).

Назви таких об'єктів дуже часто змінюються, тому що на їх виникнення й формування впливає чимало різних факторів:

1) політичний, сутність якого полягає в залежності назв вулиць від суспільно-політичних умов. Тут варто зазначити, що останнім часом цей фактор діє як засіб для популяризації ідеології другої пол. ХХ – поч. ХХІ століття, наприклад: *вул.Володимира Винниченка, вул. Богдана Хмельницького*;

2) соціальний – на формування назв впливає існування тих соціальних прошарків людей, які проживають (чи проживали) у місті, наприклад: *вул.Трудова, вул.Комунальників* (час існування до 1991 року);

3) економічний – із розвитком економіки зростає потреба в новій робочій силі та розширенні території міста для розгортання виробництва, а під впливом цього з'являються відповідні назви, наприклад: *вул.Заводська, вул.Залізнична, вул.Робітничка, вул.Радгоспна* (1944-1991рр.), *вул.Фабрична* (існує з 1939р.);

4) історичний – хід історичних подій може кардинально змінювати склад власних назв міста: *бульвар 50- річчя СРСР – бульвар Данила Галицького, проспект Леніна – проспект Степана Бандери, площа Ленінського Комсомолу – площа Героїв Євромайдану*;

5) культурний – рівень культурного розвитку населення міста також впливає на розвиток урбанонімікону (*вул.Лесі Українки, вул. Степана Будного, вул.Василя Стуса, вул. Тимофія Бурдуляка*);

6) релігійний – багато назв об'єктів мають сакральну семантику, але зараз він не є дієвим; лише зрідка можна зустріти вулицю, що носить назву церкви (*вул.Зацерковна – сьогодні вул.Партиарха Мстислава, вул.Кардинала Сліпого*);

7) фізико-географічний – назви об'єктів виникають під впливом природного фактора: форми ландшафту, існування водоймищ, інших природних явищ. Наприклад, *вул.Степова, вул.Спадиста, вул.Над Ставом*. Назва об'єкта також може містити вказівку на його довжину чи розташування щодо іншого об'єкта (*вул.Глибока, вул.Далека, вул.Межова, вул.Низинна*).

Усі перелічені фактори є екстралінгвальними. До внутрішньомовних варто залучити фактор впливу однієї мови на іншу, унаслідок чого порушується нормальний розвиток назв. Так, завдяки білінгвізму кожен урбанонімікон міст колишнього СРСР мав у своєму складі національні й російські назви, які згодом, з отриманням країнами незалежності, перекладалися рідними мовами, хоча залишилися колишня ідеологічна семантика. Загалом назви об'єктів, що досліджуються, повинні відповідати певним історичним, естетичним та етнографічним і культурним критеріям, відображати культурний і духовний розвиток нації, частина якої проживає в тому чи іншому місті, підкреслювати оригінальність населених пунктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Подольская Н.В. Вопросы исследования микротопонимии / Н.В. Подольская // Питання ономастики. – К., 1965. – С. 209–214.

ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ ЛІКАРІВ

Як відомо, мова, яка реалізується у мовленні, є найважливішим засобом спілкування. Проте від 60% до 80% інформації люди сприймають, обмінюючись жестами, демонструючи міміку. Результати експериментальної психології свідчать, що людина сприймає інформацію в таких пропорціях: 80% – зором, 15% – на слух, 3% – на дотик, 1% – на смак, 1% – нюхом, тобто користуючись невербальними засобами спілкування [1, с. 149].

Слід зазначити, що невербальне спілкування – обмін інформацією між людьми за допомогою немовних комунікативних елементів (жестів, міміки, погляду, постави тощо), які разом із засобами мови забезпечують створення, передавання і сприйняття повідомлень. Невербальні засоби спілкування виконують допоміжну роль, супроводжуючи мовлення.

Невербальні засоби спілкування поділяються на:

- візуальні (міміка, жести, просторова дистанція, постава, зовнішній вигляд);
- аудіальні (якість голосу, його діапазон, темп, ритм, висота звуку, мовні паузи тощо);
- тактильні (потиск рук, обійми, поплескування по плечах);
- ольфакторні (природні та штучні запахи довілля) [2, с. 10-11].

У професійному спілкуванні, зокрема медичних працівників, важливість невербальних засобів очевидна. Медик – це та професія, яка вимагає якнайбільшого контакту з людиною. Власне, ця взаємодія на рівні лікар – пацієнт є результатом не лише реалізації формальної послуги, а й виявом духовно-емоційного зв'язку. Тому вимагає не тільки професійних знань, а й потребує розпізнавання індивідуальності пацієнта, його характер, звички, уподобання, емоції.

Спілкуючись із пацієнтом, лікар повинен бути налаштований уже з перших хвилин. Відповідно до ситуації вміти змінювати поведінку. Саме через невербальні засоби виявляються наміри. Тому лікар

повинен вміти інтерпретувати невербальні засоби спілкування, щоб зрозуміти те, що хворий не хоче або не може виразити словом.

Користуючись невербальними засобами спілкування, потрібно пам'ятати, що міміка і жести служать для посилення смислової виразності, проте не повинні замінити мову слів. А зайві рухи заважають слухачам, не дають зосередитись.

Отже, використання і розуміння медичним працівником невербальних засобів спілкування допомагає істотно підвищити ефективність взаємодії між лікарем і пацієнтом, а також сприяє обміну важливою інформацією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
2. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

Корильчук Н.І., Боцюк Н.Є., Рябокони С.С., Творко В.М.
м. Тернопіль

ТАНДЕМ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ ТА ЕНДОКРИНОЛОГА У СПІЛКУВАННІ З ПАЦІЄНТОМ

Спілкування у професійній медичній сфері – це розмови між лікарями, діалоги з пацієнтом, їх родичами, намагання створити сприятливу атмосферу спілкування, застосовуючи мовленнєві та психотерапевтичні чинники [1, с.24]. Ендокринна система являє собою сукупність органів, частин органів та окремих клітин, які секретують у кров і лімфу гормони. Ендокринна система разом з нервовою системою регулює і координує важливі функції організму людини: репродукцію, обмін речовин, ріст, процеси адаптації тощо. Коли лікар виставляє діагноз з захворюванням ендокринної системи (в переважачій більшості це позитивні діагнози з тривалим, чи постійним лікуванням та наглядом лікарів), у пацієнта та у його родичів це викликає «шок», який переходить часто в розпач, роздратування, заперечення, зневіру, депресію і т.д. На сьогодні ендокринна па-

тологія під наглядом, як ендокринолога так і сімейного лікаря. Лише грамотне спілкування лікарів дозволяє уникнути, або хоча б зменшити негативні прояви сприймання діагнозу, його наслідків [2, с.82].

Метою дослідження було провести аналіз особливостей співпраці сімейного лікаря та ендокринолога у спілкуванні з пацієнтом хворим на ендокринну патологію. Матеріалом для аналізу послужили вислови, дібрані з медичного дискурсу ситуацій «сімейний лікар - пацієнт», «ендокринолог-пацієнт», «сімейний лікар - ендокринолог».

Негативні наслідки та лишні хвилювання пацієнтів та їх родичів, виникають при застосуванні лікарями нетактовних, недоцільних слів при виставлянні діагнозу, наприклад: це через спадковість, це через переїдання при вагітності, це через Чорнобиль, багато годусте, багато їсте і т.д. Коли ж захворювання вже діагностовано роками, нетактовні висловлювання лікарів наявні теж, наприклад: стільки хворієте, тому й ускладнення, не потрібно було оперувати щитоподібну залозу, це наслідки гормонів і т.д. Така безпардонність лікарів породжує у хворих та родичів протест, неприязнь, зневіру. Лікар ендокринолог виступає, як основний в призначенні діагностики та лікування, а сімейний, як основний в супроводі хворого з його діагнозом (нагляд, запобігання ускладнень, спрямування до суміжних спеціалістів, на стаціонарне лікування тощо). Пацієнт у спілкуванні з лікарями повинен розуміти його мову, розуміти дикцію, висловлювання, а лікар в свою чергу повинен досконало добирати інтонацію, швидкість діалогу, мови тощо. Лікар добре володіючи медичною термінологією рекомендує, забороняє, попереджує про можливі наслідки порушень приписів. Проте, мова лікаря має бути максимально наближена до пацієнта (бути зрозумілою, доступною, доречною й переконливою). Брак взаємної довіри та поваги між лікарем і пацієнтом, невміння вислухати один одного – це основні причини проявів та прогресування ускладнень та ятрогенії [3, с.112]. Пацієнти з ендокринною патологією надміру чутливі, вразливі та емоційно не лабільні. Навіть найпоширеніші терміни в уявленні такого хворого можуть набувати іншого змісту, ставати хворобопровокувальними. «Тріпотіння», «фібриляція», «серцевий шум», «аритмія», та інші подібні вербальні визначення сприймаються хворим на фоні ендокринної патології, як загрозові для його життя. Лікар має мати авторитет

в пацієнта, щоб довіряти, прислухатися та виконувати призначення. Інколи лікар має переконливо наполягти, щоб допомогти пацієнту (оперативне втручання, зміна медикаментів, стаціонарне лікування тощо). Пацієнт з ендокринною патологією не має бути «м'ячем» у відносинах сімейного лікаря та ендокринолога, яким «футболять» з одного кабінету до іншого. Має мати місце важливий професійний тандем між двома спеціалістами на благо пацієнта.

Отже, професійний тандем сімейного лікаря та ендокринолога у спілкуванні з пацієнтом ендокринного профілю, дасть плідні результати у діагностиці, лікуванні та профілактиці лише при високій кваліфікації лікарів не лише, як професіоналів в медицині, але й як спеціалістів з досконалим володінням фрагментами монологічного мовлення, інтонаційного ведення розмови, її дикції та швидкості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Культура фахового мовлення: навчальний посібник/ [за ред. Н. Д. Бабич]. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. – 496 с.

2. Навчук Г. В., Шутак Л. Б. Культура мови медика як невід'ємна складова лікарської деонтології/ Збірник наукових праць «Культура мови медика».-2014.-228с.

3. Шутак Л. Б. Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник / Шутак Л. Б., Навчук Г. В., Ткач А. В.; [за ред. Г. В. Навчук]. – Чернівці: Видавництво Буковинського держ. медичного університету, 2008. – 444 с.

Кумейко Т.А., Лісняк Н.І.

м. Київ

ТРИ АМПЛІТУДИ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

Як відомо, мова є інструментом впливу на людей. Промовець завжди має можливість заздалегідь моделювати комунікативну ситуацію в цілому.

Спостереження довели, що успішна промова повинна мати три яскраві амплітуди. Амплітуду розуміємо як кульмінацію публічного виступу, найвищу його точку взаємодії з аудиторією

Варто зазначити, що заклик до аудиторії слухати оратора базується на двох ключових моментах:

- самопредставлення (самопрезентація);
- оригінальність оголошення теми.

Це завуальовані чинники передвпливу на слухача.

За допомогою таких кроків оратор діагностує аудиторію на рівень обізнаності з темою промови, ступінь зацікавленості, почуття гумору, на рівень взаємодії «адресат – адресант». Таким чином встановлюється певний зв'язок між ними, який буде спроектовано в успішну чи неуспішну промову.

У разі успішного представлення фіксуємо першу амплітуду публічного виступу (далі ПВ). Рухи мовного маятника зумовлюють риторичні питання, які звернені до особистості адресата. Вони можуть бути пов'язані з особистим сприйняттям погодних умов, рекламною інформацією, переміщенням в часі і просторі. Напр.: *Що корисного Ви дізналися з реклами, яку побачили (почули) по дорозі? Які люди Вам траплялися сьогодні?*

Для збудження аудиторії питання можна трансформувати із звичайних у провокаційні. Напр.: *Чи стрибали Ви сьогодні під дощем? Чи посміхалися Вам перехожі протилежної статі? Інколи провокаційні питання можуть ставати абсурдними. Напр.: Чи сподобалася Вам засмагати на трамвайній зупинці? Чи однакового кольору у Вас шкарпетки? Роздивлялися себе у вітринах? Сподобалось? Тут оратору варто навести й власну «пригоду». Це дозволить подолати відстань між ним та слухачами та забезпечить довірливе сприйняття його промови.*

Незважаючи на наскрізну тему, наступну амплітуду ПВ оратор повинен забезпечити «вибуховим» фактом, який буде пов'язаний з невідомою аудиторії інформацією, яка спричинить виникнення нових емоцій (страх, гнів, злість, обурення, осуд, співчуття, радість, щастя, ейфорію). Цей факт позиціонується як винятковий та унікальний і разом з тим доступний для розуміння й легкого застосування. Оратору необхідно через призму історії, літератури, психології, краєзнавства тощо віднайти те ядро, яке забезпечить не тільки емоційний сплеск, а бажання обговорювати й, можливо, глибше усвідомити чи дослідити цю тему.

Третю амплітуда ПВ приховує егоїстичні мотиви оратора, оскільки він прагне до визнання своєї промови: про нього повинні говорити, його повинні запам'ятати, до нього повинні прийти.

Отже, спостереження довели, що успішна промова повинна мати три амплітуди, які дозволять подолати відстань між оратором і слухачем та імплементувати авторський задум.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. Д. Основи риторики [Текст] : практикум / Н. Д. Бабич; Чернівецький держ. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 1999. – 100 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Академвидав, 2004. – 344 с.
3. Богин Г.И. Модель языковой личности в ее отношении к разновидностям текстов: автореф. дис... докт. филол. наук / Г.И. Богин. –Ленинград, 1984. – 31с.

Ленько І.П., Рудницька О.В.

м. Тернопіль

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Критерієм освіченості й вихованості особистості є висока мовна культура. Головне завдання культури мови – виховання навичок літературного спілкування, засвоєння і стабільне використання літературних норм у слововжитку, граматичному оформленні мови, у вимові та наголошуванні; несприйняття спотвореної мови або суржику. Висока культура мови означає володіння стилістичним багатством мови, уникненням у мовній практиці газетних штампів, канцеляризмів, діалектизмів; досягнення такої усної і писемної форми спілкування, яка б найточніше, найповніше передавала зміст думки.

Культура мови залежить від таких основних ознак: правильність (висловлювання має відповідати правилам, за допомогою яких сформульовано сучасні норми); змістовність (уміння чітко продумувати основну думку); точність (підбирати слова, які б повністю відповідали їхнім мовним значенням); логічність (говорити послідовно, віді-

ляючи мікротеми і встановлюючи правильний зв'язок між словами); багатство (уникати повторень); чистота (сторонитися нелітературних елементів); доречність (висловлювання повинно відповідати ситуації спілкування) та ін. [2, с. 24].

Сьогодні кожна молода людина, яка прагне досягти успіху, створити себе, неодмінно має володіти культурою мови, тобто навчитися дотримуватись усталених норм усної і писемної форм літературної мови, використовувати усі її виражальні засоби залежно від стилю, жанру, типу [1, с. 46].

Шляхи підвищення мовної культури передбачають тільки наполегливу і самовіддану працю. Їх можна визначити як тверді принципи і як звичайні практичні поради:

- свідомо і відповідально ставитися до слова;
- стежити за своїм мовленням, аналізувати його, контролювати слововживання, у разі потреби перевіряти за відповідним словником;
- постійно звертатися до правопису, посібників, довідників, учитися самостійно, стежити за змінами норм;
- читати художню літературу – джерело збагачення мовлення, записувати цікаві думки майстрів слова, вчити напам'ять афоризми, вірші;
- читати вголос (особливо прозові тексти) із дотриманням усіх аспектів нормативності;
- зачувати напам'ять художні твори, причому не тільки віршовані;
- оволодівати жанрами функціональних стилів;
- активно пізнавати світ, культуру, розвивати здібності до наук – це підвищує інтелектуальний рівень особистості і віддзеркалюється у мовленні;
- удосконалювати фахове мовлення;
- прислухатися до живого слова високих авторитетів на сцені, на трибуні, за кафедрою, у храмі та в інших сферах і наслідувати найкращі зразки;
- не піддаватися впливам "модних" тенденцій, аби прикрасити мовлення екзотичним чужомовним словом.

Таким чином, шляхів до мовної досконалості молоді безліч, але всі вони починаються з любові до рідної мови, з бажання майстерно володіти нею, з відчуття власної відповідальності за рідну мову.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тишковець М. П. Культура мови у діяльності фахівця медичного профілю / М. П. Тишковець // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Українська професійна мова: історія і сучасність» (26 – 27 червня 2014 р.). – Тернопіль : Укрмедкнига, 2014. – С. 46 – 47.
2. Юкало В. Я. Культура мови : Навчальний посібник. Для студентів вищих медичних закладів освіти / В. Я. Юкало. – Тернопіль : Укрмедкнига, 1999.– 77с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВИ. УКРАЇНСЬКА ПРОФЕСІЙНА МОВА В ДІАХРОНІЇ

Ворона І.І.

м. Тернопіль

МІФОЛОГІЧНА ОСНОВА МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Стільки ж часу розвивається європейська медицина, стільки ж років і медичній термінології. Слово «термін» уживалося ще в античні часи. У латинській мові слово *terminus* мало значення «кінець, кордон, межа, рубіж». Спочатку терміном називали камінь, що розмежував територію різних племен, а в римській міфології так називали бога кордонів і прикордонних межових знаків, які вважалися священними. Межові знаки у вигляді чотиригранної кам'яної призми, іноді увінчані чоловічою головою, персоніфікували Терміна; до них приходили римляни, прикрашали їх, приносили їм жертви, веселилися; псування межових знаків вважалося злочином [1, с. 106–107].

Павло Флоренський зазначав, що термін є душею культурної ділянки землі з усім його вмістом і, як душу, не тільки наділяє своє тіло, але й живе в самій таємній глибині його [2, с. 123]. Є терміни, які можна розглядати як релікти минулих культурних епох.

Велика кількість анатомічних, фармацевтичних та клінічних термінів прийшли (і функціонують і сьогодні) з античних міфів: атлант, ахіллесова п'ята (сухожилля), гермафродит, гіпноз, гігієна, панацея, морфій, лавр, нарцис, аммоній, адоніс тощо.

Термін «перший шийний хребець», який має будову, відмінну від інших шийних хребців, у зв'язку з участю в рухомому зчленуванні з потиличною кісткою походить від імені античного міфологічного героя, який за участь у боротьбі титанів проти Зевса змушений був довіку підтримувати небосхил (з лат. **atlas**, **atlantis** – атлант, перший шийний хребець). Атлант є символом витривалості і терпіння.

У психіатрії відомі терміни «**синдром Медеї**» та «**Едіпів комплекс**». Про перший ми дізнаємося із міфу про «Аргонавтів». «**Синдром Медеї**» – це психічне захворювання, при якому мати намагається вбити своїх дітей. А ознака «**Едіпового комплексу**» (яка

впливає із твору «Цар Едіп») – підсвідомий сексуальний потяг сина до матері і одночасно – гостра неприязнь до батька.

Анатомічні і клінічні терміни tendo Achillis (calcaneus) (ахіллове сухожилля (п'яткове)), achillodynia (біль у ахілловому сухожиллі), achillotomia (розтин ахіллового сухожилля), achillorrhaphia (зшивання ахіллового сухожилля) пов'язані із міфічним героєм Ахіллом. Мати Ахілла, Фетіда, купала сина у цілющих водах ріки Стікс, тіло Ахілла стало невразливим, залишилася уразливою тільки п'ята, за яку вона його тримала. Ахілл теж постраждав від стріл Париса, яку Аполлон спрямував у вразливе місце – п'ятку. Ахіллове сухожилля або п'яткове сухожилля – найпотужніше і найміцніше сухожилля людського тіла, може витримати тягу на розрив до 400 кілограмів, а в деяких випадках і більше. Незважаючи на це воно відноситься до сухожилль, що найбільш часто травмуються.

Термін «голова Медузи» (**caput Medusae**) – розширення підшкірних вен передньої черевної стінки із змієподібним розгалуженням навколо пупка, що спостерігається при портальній гіпертензії. Основною причиною її появи є цироз печінки, при якому відбувається реканалізація пупкових вен. У міфології Медуза Горгона найбільш відома з сестер горгон, чудовисько з жіночим обличчям і зміями замість волосся; її погляд обертав людину на камінь. Це і надихнуло ренесансного медика Северина Боеція на створення терміна (1643р.).

Грецькі і римські імена богів увійшли повністю або частково, як компоненти, у медичні терміни. Слово «гермафродит» використовується для опису індивідуума, що має ознаки як жіночої, так і чоловічої статі. Термін походить від імені бога, сина Гермеса й Афродіти, який з'єднаний в одному тілі з жінкою-німфою.

Ім'я богині підземного царства **Манія** вживається у медичній термінології як повний термін (mania – психічний розлад, при якому у хворих виникає надмірний потяг до чогось), і як кінцевий терміноелемент: megalomania, cleptomania, necromania і як похідне слово maniacus (маніак).

Термін «гігієна» названий на честь богині здоров'я, дочки Асклепія / Ескулапа і Епіони Гігієї. Гігієна означає здоровий спосіб життя, турботу про здоров'я, що сприяє продовженню життя.

У медичну термінологію увійшло ім'я першої Асклепія – Епіони (болетамуюча, заспокійлива), яка отримала своє ім'я від грецького оріон – висохлий на повітрі молочний маковий сік. Епіона тамувала біль під час важких хірургічних операцій, користуючись послугами двох божеств Гіпноса і Морфея (бога сновидінь в грецькій міфології). Тому маємо ще два терміни: гіпноз, морфій.

Терміни «**психологія**» (psychologia), «**психотерапія**» (psychotherapia) **психіатр** «psychiatr» пов'язані з грецьким словом «psyche» – душа, тобто, всі вони якимось чином стосуються душі. У грецькій міфології відомий міф про «Амура і Психею», де Психея є уособленням людської душі; представлялася в образі метелика або молодій дівчини з крилами метелика. Вона наймолодша дочка царя, настільки вродлива, що її красі заздрила сама Афродіта. Скривджена богиня послала свого сина Амура, щоб він покарав Психею. Але він, зачарований її красою, переніс красуню у свої покої і навідував в ночі, заборонивши бачити його обличчя. Психея порушила обіцянку, спробувала побачити Амура, та він зник. Потім на її долю випало багато переживань, і, на кінець, вона з'єднується зі своїм коханим, і Зевс дарує їй безсмертя. Союз кохання та безсмертя людської душі знайшли втілення у древньогрецькому міфі.

Отже, медицина як найдавніший соціальний інститут базується на перевірених часом архаїчних нормах і практиках, що втілені в античній міфології. Сила міфології – в образно-асоціативному відображенні основ медицини, а з плином часу образність і фантастичність міфологічних термінів згасає, і вони сприймаються цілком нейтрально.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – М. : Русский язык, 1976. – 1096 с.
2. Флоренський П. А. Термін / П. А. Флоренський // Вопросы языкознания. – 1989. – №1. – С. 123–134.

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БЛОГІВ

Блог, як інтернет-журнал, чи он-лайн щоденник, досить складне явище з точки зору його матеріалів, що обумовлено цифровими мультимедіа. Тексти у блогах адаптовані до специфіки Інтернету, в якості середовища для інтерактивних, широко доступних засобів масової комунікації. Класичний щоденник написаний в блокноті був інтимним, особистим, в той час як блог має широке коло реципієнтів.

Як правило, матеріал у блозі поєднує в собі текстову та мультимедійну частини [3], а саме аудіо та відео файли, фотографії, смайли (хематичне зображення людського обличчя, що використовується для передачі емоцій). Ключову роль, однак, відіграє текстове наповнення блогів, яке найбільш схоже на класичний щоденник, де використання мови як основного матеріалу типових спогадів.

За ДСТУ 2392-94 мова – система знаків, що забезпечує процес комунікації і, як правило, складається зі словника та правил [2]. Проте, у блогах швидше використовується літературна мова, як унормована, відшліфована форма загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей: державні та громадські установи, пресу, художню літературу, науку, театр, освіту й побут людей.

Мова блогу характеризується вживанням розмовної лексики і фразеології, переважно короткими, простими синтаксичними конструкціями, експресивним інтонуванням фрази. Мовне середовище блогу - це сукупність великої кількості не пов'язаних між собою сфер спілкування, що функціонують автономно, а тому мова функціонально-стилістично неоднорідна, вирізняється великою кількістю жанрів. Характерною особливістю спілкування між комунікантами-людьми є можливість здійснювати комунікативний акт анонімно, довільно вибирати учасника для розмови, що зменшує соціально-психологічні ризики комунікації, відповідно такому спілкуванню також властива афективність, часте недотримання літературних норм [1].

Мова блогів поповнюється новими лексемами за рахунок запозичень (зокрема з англійської мови), професіоналізмів та слів інших

груп лексики. Запозичення нерідко використовуються в англійському написанні, транслітеруються українською абеткою. Частина лексем зафіксована словниками (файл, ноутбук). До морфологічних особливостей мови належить, зокрема, активне використання імперативу. У запозиченнях нерідко використовуються дериваційні моделі інших мов (здебільшого англійської та російської). Синтаксичні конструкції найбільше зазнають змін у розмовній мові, що відповідає тенденції до спрощення синтаксичних конструкцій, текстової економії при спілкуванні в Інтернеті. Тут характерні короткі розмовні репліки, специфічна розмовна синтаксична структура. На рівні стилістичної організації тексту для мови блогів властиве розширення функцій епістолярного жанру, а також трансформація традиційних форм розмовного стилю, головною ознакою якого є відсутність усного варіанту мови [4]. Організація тексту в мові інтернет-комунікації нерідко має нелінійний характер, що забезпечується використанням гіпертексту (текст для перегляду в Інтернеті, який містить зв'язки з іншими документами («гіперзв'язки» чи «гіперпосилання»); реципієнт має змогу перейти до пов'язаних документів безпосередньо з вихідного (первинного) тексту, активувавши посилання).

Необхідно зазначити, що мова блогу залежить від того, хто його створив, тому однією вона буде у десятирічної дівчинки наприклад, і абсолютно іншою у студента філософії або політики. Таким чином, можна узагальнити, що мова ведення блогу, звільняється від суворості орфографії, граматичної та стилістичної правильності. Блогери, як правило, молоді люди: школярі, студенти, які пишуть, щоб «розслабитися», щоб висловити свої емоції, щоб показати шматочок справжнього «я». Вони часто не визнають правил при написанні, що вимагаються від них в школі, блог для них інтимний щоденник, який не обмежує їх.

Молодий автор повністю ігнорує правила правильного написання того, що викладається в школі, використовуючи при цьому, вульгарні слова та словосполучення, жаргонні, запозичені слова. Прикладами є такі фрази, як «Див його», «ОК». «Yo!». Часто використовуються також цілі речення мовою оригіналу, наприклад цитування пісень, віршів, крилатих фраз.

Особливості мови у блогах зумовлені його жанровою специфікою: технічний аспект, асинхронна діалогічність, інтертексту-

альність, візуальність, публічність та автентичність. Більшість блог-платформ надають користувачам повну свободу висловлювання, певного регламентування зазнають блоги медійних ресурсів та організацій, зокрема у жанрі посту, жанр коментарів залишається неформалізованим у будь-яких блогах. Саме тому тексти блогів демонструють природність та наближеність до розмовної сучасної мови, а також персоніфікований стиль. Багато дослідників схильні називати мову блогів усно-писемною, що особливо проявляється у текстах коментарів, оскільки тексти постів здебільшого нагадують літературно-публіцистичні жанри і відповідають нормам літературної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонова І.М., Пилипенко К.О. Блог-записи як жанр інтернет-комунікації / І.М. Артамонова, К.О. Пилипенко // Світ соціальних комунікацій: наук. журн. – Том 1. – Київ: КиМУ, ДонНУ, 2011. – С. 16–19.
2. ДСТУ 2392-94. Базові поняття. Терміни та визначення.
3. Кіпень, С. В. Смайлики як візуально-сміслові конструкції віртуального спілкування [Електронний ресурс] / С. В. Кіпень; ЛДФА // [Нова філологія : науковий журнал] . – Електронні текстові дані. – [Україна], [2009]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Novfil/2009-34/205-210.pdf. – [№ 34]. – С. 205 – 210.
4. Лутовинова О. В. Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса / О. В. Лутовинова. — Волгоград: Изд-во ВГПУ «Перемена», 2009. — 477 с.

Заліпська І. Я.

м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНА ОЦІНКА ЛОГІЧНОСТІ МОВИ ЯК КОМУНІКАТИВНОЇ ОЗНАКИ

У різні періоди розвитку лінгвістичної думки актуальною була проблема оцінки досконалості мови. Античні риторичні характеристики мови називали „ідеями” і пов’язували з особою мовця. В історії українського красномовства проповідники наголошували на

важливості логічності, емоційності, милозвучності, образності, ефективності висловлювання, однак науковий підхід до вивчення комунікативних ознак започаткували у першій третині ХХ століття мовознавці Празького лінгвістичного гуртка.

Вивчення якостей літературної мови – одне з пріоритетних завдань галузі культури мови на сучасному етапі розвитку. Комунікативні ознаки характеризують зміст і форму мови. Рівень мовної культури у різних сферах соціуму або рівень мовнокомунікативної компетенції особистостей можна повною мірою визначити лише тоді, коли послуговуєшся комплексом комунікативних ознак.

Правильність як базова комунікативна ознака проектується на всі інші якості мови, зокрема і на логічність. **Логічність** характеризує структуру тексту, його організацію. Відбувається взаємодія „трьох логік”: логіки дійсності, логіки думки і логіки мовного вираження. Логічність, за Б. М. Головіним, буває, як і точність, предметна і понятійна. Предметна логічність полягає у відповідності смислових зв'язків і відношень одиниць мови у мовленні зв'язкам і відношенням предметів і явищ у реальній дійсності. Логічність понятійна є відображенням структури логічної думки і логічного її розвитку в семантичних зв'язках елементів мови у мовленні [2, с. 145]. Г. Й. Волкотруб зауважує: „Якщо точність пов'язана з лексичним рівнем мови, то логічність виявляється на синтаксичному рівні. Основними умовами логічності є: несуперечливість думки; правильний порядок слів; правильний зв'язок окремих висловлювань у тексті; позначення переходів від однієї думки до іншої” [1, с. 9].

Логічні помилки виявляють увесь спектр мисленнево-смислових порушень. Так звані алогізми, за твердженням З. О. Мацюк і М. І. Станкевич, виникають унаслідок: поєднання логічно несумісних слів; вживання семантично порожніх (зайвих) слів, наприклад, тавтології; порушення порядку слів у реченні; зіставлення незіставних понять; порушення хронологічності викладу; підміни понять; розширення чи звуження поняття; нечіткого розмежування конкретного й абстрактного поняття; невідповідності причини і наслідку. Багато логічних аномативів можуть виникати внаслідок відступу від синтаксичних норм, наприклад, неправильної побудови ряду однорідних членів речення, вибору сполучних засобів у складному реченні,

порушень смислового зв'язку між окремими висловлюваннями в тексті та ін. [3, с. 55–56].

Зауважимо, що для ґрунтовного аналізу логічності мови як комунікативної ознаки потрібно визначити її лінгвальні ідентифікатори, тобто сукупність диференційних мовних особливостей. До них відносимо: відповідність змісту висловлювання думці; правильний порядок слів у реченні; дотримання хронологічності викладу; чітке розмежування конкретних та абстрактних понять; смислове узгодження частин тексту.

Таким чином, логічність мови відображає структуру думки (тексту), дає змогу бачити її розвиток завдяки вдалому поєднанню слів у речення за певними законами, які сприяють розумінню змісту і мети повідомлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика української мови : [навчальний посібник] / Г. Й. Волкотруб. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 256 с.

2. Головин Б. Н. Основы культуры речи : [учеб. для вузов по спец. „Рус. яз. и лит.“] / Б. Н. Головин. – 2-е изд., испр. – М. : Высш. школа, 1988. – 320 с.

3. Мацюк З. О. Українська мова професійного спілкування : [навчальний посібник] / З. О. Мацюк, Н. І. Станкевич. – 3-є вид. – К. : Каравела, 2010. – 352 с.

**Кулянда О.О., Бондаренко Ю.І., Юріїв К.Є., Денефіль О.В.,
Чарнош С.М., Усинський Р.С., Пелих В.Є.**

м. Тернопіль

НАЦІОНАЛЬНЕ МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ФАХІВЦЯ

Метою сучасної освіти є всебічний розвиток людини як особистості, її талантів, розумових і фізичних здібностей. У зв'язку з швидкоплинністю змін у всіх сферах людської діяльності зростає потреба

суспільства у всебічній творчій активності сучасної людини, спроможної розв'язувати безліч різноманітних професійних завдань. Одна з таких професій, що вимагає перманентного самовдосконалення та використання можливостей людської інтуїції – професія лікаря. При підготовці майбутніх лікарів необхідно враховувати, що саме спілкування і спільна діяльність – одна з найважливіших соціальних потреб людини. Культура діалогічного спілкування має бути невід'ємною професійною рисою майбутнього лікаря, оскільки вміння організувати бесіду, спрямовуючи її в належне русло, створює необхідні умови для діалогу [1]. На даний час глобалізаційні та інтеграційні процеси охоплюють усі найважливіші сфери життя людини, як то соціальну, економічну, інформаційну, комунікативну, культурну, у тому числі, і медичну. Вони, безперечно, потребують міжнародної мови як засобу спілкування світової спільноти. Пропонується навіть ввести спільну допоміжну мову, тобто перейти на глобальний білінгвізм [2]. Але при цьому виникає низка нерозв'язаних питань: глобалізація і мовна політика, глобалізація і національна ідентичність, глобалізація і національна культура тощо та вплив «глобальної мови» на розвиток національних мовних систем. Нині розвиток української мови відбувається в напрямку нормування вжитку українських мовних одиниць порівняно з попереднім періодом, що призвело до появи великої кількості невинуватих кальок із інших мов. Але з іншого боку у зв'язку з глобалізацією в українській мові поширюється тенденція використовувати англійські вирази для номінування не лише нових понять, але й добре відомих, окрім того, з ужитку зникають власне українські мовні одиниці. Разом з тим, як засвідчує опитування, чим вищий рівень знання англійської мови у респондента, тим більш позитивно ставиться він до вживання запозичень не лише у професійній мові, але й у повсякденному вжитку. Розвиток глобалізації інтенсифікує процес іншомовних запозичень, тому кількість таких мовних одиниць в українській мові постійно збільшується, що викликає стурбованість щодо складу і структури національного мовного фонду, незважаючи на те, що в медичній практиці поряд з домінуванням української та латинської термінології, відбувається просочування англійських, але у спотвореному, тобто трансформованому вигляді. Звичайно, що таке використання запозичень є даниною моді або невмінням перекласти англійські слова українською мовою. Проблема експансії «глобаль-

ної» мови, зокрема через Інтернет, становить реальну загрозу національним мовним системам. Тому спільнота, фахівці мають реагувати на дані виклики і захищати національний мовний простір від втручання в нього «глобальної» мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кисіль Г.Г. Професійне мовлення медиків: навч. посіб. /Г.Г. Кисіль, О.Ф. Черногуз.-К.:ВСВ «Медицина», 2012.-440 с.

2. Кабакчи В. В. Язык мой, камо грядеши? Глобализация, «глобанглизация» и межкультурная коммуникация / В. В. Кабакчи // Язык в парадигмах гуманитарного знания : XXI век. – СПб : СПбГУЭФ, 2009. – С. 78–97.

Лотоцький В.В.

м. Тернопіль

ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ВІЙСЬКОВИХ ТА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Міцні знання української мови студентами сприяють ефективному засвоєнню фахових дисциплін, творчому зростанню особистості, формуванню національного менталітету громадянина України. Тому головною вимогою при підготовці студентів за програмою офіцерів запасу на кафедрі медицини катастроф та військової медицини є не лише професійне оволодіння своєю безпосередньою справою, але й державною українською мовою.

Це було непростим завданням в перші роки роботи кафедри після її відновлення в 1997 р. Однією з основних проблем була нестача україномовних навчально-методичних посібників, підручників. Тому перед викладачами кафедри постало завдання створити необхідні матеріали. Проблеми виникали при перекладі документів військово-медичної тематики та фахової військової комунікації. Адже військова лексика є різновидом спеціальної лексики, вона певним чином віддзеркалює вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, які необхідно враховувати при перекладі. Склад сучасної військової лексики не є стабільним. Він постійно змінюється у зв'язку з виходом із вжитку застарілих слів, поповненням новими термінами при реорга-

нізації видів збройних сил, появи нових зразків зброї, військової техніки та нових методів ведення війни. Тому дуже важливим питанням сьогодення є формування словника сучасної україномовної військової термінології для досягнення культури професійної української мови, зокрема військової.

На сьогодні проблема з навчально-методичним забезпеченням на кафедрі медицини катастроф та військової медицини вирішена. Викладачами кафедри у співавторстві з викладачами Української військово-медичної академії видано 5 підручників та 2 посібники для навчання офіцерів запасу, якими користуються студенти, інтерни та викладачі всіх вищих медичних закладів України.

Мельник Т. П., Задорожна О. М.

м. Тернопіль

РОЗШИРЕННЯ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ СЛІВ У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТОЛІТТЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Кількість значень слова не є постійною одиницею. На різних етапах становлення мови семантична структура може розширюватись, а також окремі значення можуть втрачатися. Якісні перетворення у семантичному наповненні слів пояснюються тим, що функції предметів постійно зростають і звужуються, а разом з ними змінюються і значення слів.

У першій третині ХХ століття спостерігаємо інтенсивне розширення семантики слів, яке відбувається шляхом додавання до уже наявних значень нових лексико-семантичних варіантів. Такі лексико-семантичні варіанти активно збагачують виражальні можливості як загальнонавчальної, так і вузькоспеціальної лексики.

Порівняння семантичного наповнення слів у кодифікаційних працях першої третини ХХ століття дає підстави стверджувати, що у досліджуваній період відбувається активне поповнення медичної лексики шляхом розширення семантичної структури значної кількості лексичних одиниць. Збільшення лексико-семантичних варіантів можемо простежити у слові *палата*. У «Словарі української мови» за редакцією Б. Грінченка 1907-1909 (далі СГ) слово кодифіковано

з одним значенням: «Палата, дворець, барській домъ» (СГ, III, с. 88). Російсько-український академічний словник 1924-1933 років за редакцією А. Кримського та С. Єфремова (далі РУС-24-33) до наявного ЛСВ додає ще два, одне з яких стосується медичної сфери: «2) (*учреждение*) палата (*скарбова палата, судова палата*); 3) (*помещение в больнице*) палата, заля, покій» (РУС-24-33, III, с. 158). Таким чином, відбувається розширення кількості лексико-семантичних варіантів внаслідок переосмислення основного значення.

Аналогічні зміни відбуваються у семантиці слова *клапан*. СГ подає лише одне значення «клапанъ (внизу дудочки)» (СГ, I, с. 248). У «Словнику чужомовних слів, що увійшли в мову українську», який уклав П. Кіянець у 1932 році (далі СЧС-32), слово *клапан* стає багатозначним і має 4 лексико-семантичні варіанти: «1) хлипак, прилад для випуску й випуску газів, пари та рідини з циліндрів двигунів, смоків тощо; 2) маленька платівка на голосниках духових музичних інструментів або платівка на трубках, що пропускають рідину, газу тощо; 3) хлипак в серці або в жилах; 4) клапоть матерії, що закриває кишені» (СЧС-32, с. 205).

Аналіз словникових реєстрів першої третини ХХ століття дав змогу дослідити можливості української літературної мови на початковому етапі її наукового унормування та кодифікації та визначити переосмислення семантичної структури української лексики. Виникнення нових лексико-семантичних варіантів внаслідок семантичних зрушень посприяло зростанню термінологічного потенціалу української літературної мови.

Мельничук О.М., Сілевич Л.І.

м. Івано-Франківськ

ВИВЧЕННЯ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Для студентів вищих медичних навчальних закладів запропоновано вивчення таких курсів за вибором: «Культура мовлення», «Основи діловодства та риторика», «Теорія і практика професійної мовної комунікації».

«Культура мовлення» як курс за вибором вивчає рівень лінгвістичної компетенції сучасних мовців, соціальний, особистісний і професійний аспекти їх культуромовної діяльності; закладає основи культури фахової мови медика з подальшою перспективою використання здобутих знань у професійній діяльності; продовжує формувати вміння використовувати засоби мови залежно від стилю мовлення, його різновиду, жанру; формує навички писемного та усного наукового мовлення майбутніх спеціалістів-медиків.

Предметом вивчення курсу за вибором «Основи діловодства та риторика» є базові поняття діловодства та риторики, основи законодавчого вітчизняного забезпечення у сфері діловодства, класифікації адміністративно-канцелярських документів, основні жанри та види ораторського мистецтва, ораторські прийоми публічного мовлення.

Курс за вибором «Теорія і практика професійної мовної комунікації» вивчає акт спілкування, поняття мовного спілкування як багаторівневе явище (соціальне, комунікативне, лінгвістичне), різні підходи до аналізу комунікації, типів мовленнєвих дій і мовних форм їхнього вираження.

Метою викладання курсу за вибором «Культура мовлення» є допомогти студентам досконало засвоїти сучасні норми української мови в її різних функціональних стилях (передовсім – науковому); сприяти виробленню цілісного наукового погляду на мову, набуттю вмінь і навичок аналітичного опрацювання різних джерел наукової інформації; навчити правильно використовувати мовні засоби залежно від сфери й мети наукового чи професійного спілкування, створювати якісні наукові тексти; розвинути потребу нормативного вживання засобів наукової мови для успішної презентації результатів наукової діяльності тощо.

Вивчення курсу за вибором «Основи діловодства та риторика» ставить за мету розкриття сучасних підходів до діловодства та забезпечення фахової підготовки майбутніх лікарів до здійснення управлінської діяльності, здобуття теоретичних знань та формування на їх основі практичних навичок публічного мовлення, ознайомлення з основними родами і видами сучасного красномовства, вивчення особливостей національної риторики.

Метою ж викладання курсу за вибором «Теорія і практика професійної мовної комунікації» є формування у студентів умінь: засто-

совувати на практиці методи комунікації, вербальні та невербальні прийоми спілкування для досягнення мети комунікації; аналізувати аспекти поведінки співрозмовників на основі отриманих теоретичних знань; використовувати у процесі комунікації найраціональніші і найефективніші мовні засоби.

Згідно з вимогами Стандарту зазначені курси за вибором забезпечують набуття студентами компетентностей: *інтегральні*: здатність розв'язувати складні практичні проблеми і завдання в процесі навчання; *загальні*: здатність навчатися; здатність продукувати нові ідеї (творчість); здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел; здатність до професійного (усного та письмового) спілкування фаховою мовою; здатність до безперервного навчання та саморозвитку, самостійної праці; *спеціальні (фахові, предметні)*: професійні знання, вміння та навички фахового спілкування, володіння вербальними та невербальними засобами вираження думки.

Проблематика запропонованих курсів за вибором «Культура мовлення», «Основи діловодства та риторика», «Теорія і практика професійної мовної комунікації» є актуальною для сучасного мовознавства як у плані подальших досліджень, так і в плані підвищення мовленнєвої компетентності студентів.

Свистун Н. О.

м. Тернопіль

ВЛАСНІ ОСОБОВІ ІМЕНА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вагоме місце у лексичному складі сучасної української мови займають власні особові імена. Як відомо, вони утворюють стійкий пласт одиниць, відомих загалом всьому народу, і входять до найбільш активної лексики загальнонаціональної мови. Ім'я – це знак, на основі якого ідентифікується та індивідуалізується особа.

Суспільне функціонування особових імен, а саме їх вибір, відіграє в житті людей важливу роль. Важливими є громадсько-правові аспекти, тому зрозуміло, що в цій галузі важливе місце займає мовна культура, невід'ємною частиною якої є граматичні аспекти. Мовна

культура, яка реалізується в галузі особових імен, опирається, з одного боку, на мовні фактори, що базуються на теорії літературної мови, на її науковому описі і на соціолінгвістичних дослідженнях, з іншого боку – на позалінгвістичні фактори, які ґрунтуються на теоретичних знаннях про закони розвитку суспільства в синхронному та діахронічному планах і на пізнанні, запозиченому із соціальної психології. Імена, що використовуються в певну епоху чи конкретний період історичного розвитку, взаємно впливають одне на одного. Чеська дослідниця М. Кнаппова виділяє два способи збагачення іменного репертуару:

- повернення до життя старих, призабутих імен;
- запозичення чужомовних імен [1, с. 66].

Професор С. М. Пахомова, досліджуючи сербську антропонімію, вказує на розвиток антропоформул в слов'янських (і не слов'янських) мовах внаслідок екстралінгвальних факторів. Основна причина – соціальна: внаслідок зміни структури суспільства та стосунків між його членами важливим стало не тільки називати особу, а й ідентифікувати її, визначати її місце серед інших членів соціуму. Другою причиною є невідповідність кількості імен числу денотатів, що виникає, з одного боку, внаслідок скорочення списку імен, а з іншого – у результаті постійної зміни демографічної ситуації, коли збільшення чисельності населення не супроводжується розширенням кола наявних у суспільстві імен [2].

Динамічні зміни найчастіше відображаються у власних особових іменах людей. Одні імена виходять з ужитку, набуваючи статусу маловживаних і рідкісних, інші входять до активного вжитку, набуваючи статусу широкоживаних та найуживаніших. Антропонімія система рухома не лише в діахронічному плані (змінюється склад імен), а й в синхронічному (імена, вживані в конкретний період життя мови, взаємопов'язані між собою). Саме тому синхронічний та діахронічний аналізи, маючи різні предмети дослідження в межах одного об'єкта – мови або котрогось її елемента, – доповнюють один одного та дають змогу простежити і сучасний стан іменника, і його зміни в процесі історичного розвитку. Досліджуючи іменник певного регіону, доцільно виділяти в ньому синхронічні зміни для того, щоб, по-перше, вивчити системні зв'язки структурних елементів та

їх функціонування в конкретний момент життя мови і, по-друге, уявити собі історію мови шляхом зіставлення якомога більшої кількості синхронних зрізів.

Суцільне дослідження особових імен певної території, здійснене протягом тривалого часу, дає змогу виявити діахронічні зміни іменника певної території, основні тенденції, що діють при цьому, дозволяє простежити закономірності розвитку і функціонування загальнонаціонального іменника загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кнаппова М. Языковые аспекты общественного функционирования личных имён / М. Кнаппова // Ономастика и грамматика: сб. статей / [отв. ред. Л. П. Калакуцкая]. – М. : Наука, 1981. – С. 66–73.

2. Пахомова С. М. Сербська антропонімія XIV століття в контексті становлення формул іменування (на матеріалі Деканських грамот) / С. М. Пахомова. // Ономастика та етимологія: зб. наукових праць. – К., 1997. – С. 187–200.

ПРОБЛЕМИ НОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВИ. МОВНА НОРМА І МОВНА ПРАКТИКА. ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

Винник В.М., Дулиш Л.В.

м. Тернопіль

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Впровадження пісенної практики під час вивчення іноземної є ефективною методикою. Пісні сприяють формуванню в іноземних студентів фонетичних, лексичних, граматичних навичок. Як національно-культурний компонент вони допомагають їм опанувати мовний матеріал, набути позамовних фонових знань. Також ця методика сприяє підвищенню інтересу як до країни досліджуваної мови, так і до самої мови.

За останні роки українська музика збагатилась жанрово і тематично. Її якісний формат представлений різними напрямками: поп-, рок-музика (гурти «Океан Ельзи», «ВВ», «Танок на майдані Конго», «Крихітка Цахес», «Скрябін», «Тартак», «Плач Єремії», «Кому Вниз»), вокальні гурти («Пікардійська терція»), інді-поп («Один в каное»), електро-фолк (група «ОНУКА»).

Застосування автентичних текстів з країнознавчим наповненням на практиці передбачає застосування відповідної методики. Критерії відбору включають: мовну наповненість, складність, врахування вікових інтересів. У використанні пісенного матеріалу можна виокремити три етапи: до, під час та після прослуховування. Кожен із них має мету, методи та форми роботи, підготовчі матеріали. Час проведення залежить від рівня студентів, теми заняття та складності обраної пісні.

Під час викладання української мови як іноземної доцільно використовувати тексти пісень з багатьох причин. По-перше, вони підвищують інтерес і мотивацію навчально-пізнавальної діяльності студентів. По-друге, – є дієвим засобом вивчення і засвоєння фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу. По-третє, пісні

сприяють розвитку мовленнєвої діяльності, допомагають досягти точності в артикуляції та інтонації. Все, що робимо з текстом, ми можемо також робити з піснями, котрі є доступними завдяки розвитку українських Інтернет-сайтів. Піснетворчість формує не лише мовну, але й культурну компетенції, оскільки містить лінгвокраїнознавчу інформацію.

Драч І.Д.
м. Тернопіль

УКРАЇНСЬКІ СВЯТА НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ (УКРАЇНСЬКОЇ) МОВИ

В сучасних умовах взаємопроникнення і взаємовпливу культур неможливе вивчення мови, оволодіння комунікативною компетенцією без культурознавчої інформації. Процес навчання іншомовного спілкування повинен протікати в контексті діалогу культур з урахуванням відмінностей в соціокультурному сприйнятті світу. Тісна взаємодія мови і культури на заняттях з української мови як іноземної (далі УМІ) повинна розглядатися в рамках лінгвокраїнознавчого підходу.

Специфікою такого заняття є використання філологічного способу подання країнознавчої інформації, яка витягується з самих іншомовних структур - слів, словосполучень, текстів і т. д. В результаті навчання відбувається процес формування лінгвокраїнознавчої компетенції, яка є невід'ємною частиною професійно-комунікативної компетенції студента. Лінгвокраїнознавча компетенція (далі – ЛКК) – це знання національних звичаїв, традицій, реалій країни мови, що вивчається, здатність отримувати з одиниць мови країнознавчу інформацію і користуватися нею, домагаючись повноцінної комунікації. Засобом формування ЛКК інофона в навчанні УМІ є українські свята. Ця тема цікава іноземній аудиторії, тому що свята – це частина традиційно-побутової культури всіх народів, вони зрозумілі і близькі студентам з різних країн. Інформація про свята дозволяє долучитися інофонам до цінностей іншої національної культури і викликати інтерес не тільки до народу, його традицій і звичаїв, але і до мови.

Основу ЛКК студентів становлять фонові знання типового представника лінгвокультурного середовища. При вивченні теми «Свята» розкривається етнокультурний фон країнознавчих фонових знань, розглядаються історичні факти, етикетні норми, стереотипи мовної поведінки в українському суспільстві. Студенти знайомляться з літературою українців, ЗМІ, кіно, піснями, музичними інструментами, з релігією, кухнею. Студенти засвоюють лінгвокраїнознавчі фонові знання: лексику з національно-культурним компонентом (далі НКК) семантики.

Для реалізації лінгвокультурознавчого підходу в навчанні УМІ важливо правильно вибрати навчальний матеріал. Рішення даної проблеми – це визначення критеріїв відбору методичного матеріалу, тобто виділення тих свят, текстів і лексики, які мають найбільшу дидактичну цінність і здатність сприяти не тільки навчанню спілкування мовою, але й долученню до культури.

Можна виділити такі критерії відбору лінгвокраїнознавчого матеріалу з теми «Свята»: критерій відповідності навчальній програмі та навчально-методичному плану з УМІ; критерій культурологічної та країнознавчої цінності; критерій соціальної значущості; критерій врахування зацікавлень студентів; критерій урахування особливостей рідної культури студентів-іноземців; критерій актуальності; тематичний критерій; критерій урахування рівня мовної підготовки студентів; критерій обліку профілю навчання і професійної спрямованості учнів; критерій функціональності і лінгвістичної прагматики; критерій лінгвокраїнознавчої насиченості; критерій наочності.

В позааудиторний час при вивченні теми «Свята» доцільно проводити навчальні екскурсії, тематичні вечори, присвячені темі «Свята», виставки, круглі столи, можливе паралельне вивчення подібних тем з іншими гуманітарними дисциплінами. Таким чином, українські свята і тексти про них є ефективним засобом формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних учнів. Вивчення даної теми на заняттях УМІ дозволяє іноземним учням долучитися до способу життя, відпочинку, духовних цінностей, культури, історії, традицій і звичаїв українського народу; сприяє акультурації та соціалізації студентів в новому культурному середовищі, а також стимулює мотивацію до вивчення української мови.

МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ФОРМ ОРУДНОГО ВІДМІНКА СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Категорія відмінка – одна з найважливіших і водночас найскладніших для засвоєння іноземними студентами, адже поєднує в собі семантичні, морфологічні та синтаксичні властивості, характерні для української мови.

Опанування відмінкових форм здійснюється через мовленнєву практику, в якій поєднуються знання фонетики й лексики: не засвоївши звукові особливості та певний лексичний запас української мови, студент не зможе реалізувати граматичні знання, зокрема про парадигму відмінювання.

Вивчаючи форми орудного відмінка, звертаємо увагу на такі особливості.

1. Орудний відмінок виражає засіб / інструмент або ж об'єкт / суб'єкт дії: пишу *ручкою (олівцем)*, миюся *милом*, волосся сушу *феном*, зуби чистять *щіткою*, їдемо *поїздом*, йде *вулицею*, оперують *скальпелем*; працюю *зубним лікарем*, зустрічаюся з *подругою*, розмовляю *українською мовою*.

2. Слова у формі орудного відмінка можуть вживатися з прийменниками (з, за, перед, над тощо): кава з *цукром*, борщ з *пампушками*, вареники з *вишнями*, гуляю з *друзями*, працюю *над собою*.

3. Для іменників орудного відмінка характерні закінчення *-ом, -ою, -ами* (братом, мамою, вікном); словформи з основами на палатальний або історично пом'якшений приголосні мають флексії *-ем (-ем), -ею (-єю), -ями*: Андрієм, стільцем, товаришем, морем, полем, Марією, вулицею, бабусею, хлопцями, полями.

Вивчення й закріплення навчального матеріалу здійснюємо, орієнтуючись на лексико-тематичні групи слів «Професія лікаря» або «Мови». Наприклад: *Ким він працює? – Він прац... (лікар). – Він працює лікарем. Він хоче працювати лікарем. Він буде працювати лікарем.*

У цьому завданні передбачаємо зміну часових та особових форм дієслів, а також вивчення назв медичних професій: травматолог, гінеколог, невролог, рентгенолог, дерматолог, пульмонолог, логопед, педіатр, реабілітолог, отоларинголог, анестезіолог, гастроентеролог, офтальмолог / окуліст, стоматолог / дантист, кардіолог, психіатр, хірург, медсестра, фармацевт.

Дещо ускладнюємо наступне завдання, формулюючи його таким чином: 1. *Моя мама лікує дітей. Я також хочу бути ...* . 2. *Мені подобається хірургія. У майбутньому я хочу стати ...* . 3. *Мій брат лікує проблеми вуха, горла, носа. Ти хочеш бути ... ?* 4. *Його сестра працює в аптеці. А він не хоче бути ...* і под..

Після виконання письмових завдань працюємо над конструюванням речень за вивченими моделями й будуємо нескладні діалоги про майбутню професію.

Узгодження форм в орудному відмінку практикуємо, виконуючи вправи такого типу: 1. *Якими мовами розмовляють студенти? – ... розмовляють (англійська та українська).* 2. *Якою мовою ти говориш? – Я ... (арабська).* 3. *Якими мовами спілкуються в Україні? – В Україні спілкуються (українська, російська, румунська, молдовська, кримсько-татарська, польська, єврейська, циганська) мовами.*

Наступне завдання творчо розвиває й доповнює попереднє як у граматичному, так і країнознавчому аспектах: 1. *Це Тарас. Його рідна мова українська. Він розмовляє ...* . 2. *Це Алі. Його ... арабська. Він розмовляє ...* 3. *Це Ганс. Його рідна мова ... Він говорить ...* . 4. *Це Кетрін. Вона приїхала зі США і розмовляє ...* . 5. *Шохруз. приїхав з Узбекистану. Його рідна мова узбецька. Він говорить ...* . 6. *Яо Фен приїхав із Пекіна. Його рідна мова ... Він розмовляє ...* . 7. *Рафал із Польщі. Його рідна мова ... Він говорить ...* . 8. *Це Жан. Він приїхав із Парижа. Жан розмовляє ...* і под..

Крім наведених, виконуємо й інші завдання, наприклад, утворення речень з обставинним значенням: *говорити українською (англійською і под.) мовою як? (добре, дуже добре, не дуже добре, погано, непогано, трошки, мало)* з дієсловами різних форм; продукування діалогів тощо.

Запропоновані матеріали, доповнені текстами для аналізу й іншими тренувальними вправами, сприятимуть якісному засвоєнню теми заняття.

ІНОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Сучасні стандарти вищої медичної освіти вимагають від студентів-іноземців практичного оволодіння мовою, що полягає у формуванні мовної компетенції, оволодінні професійними знаннями, вміннями й навичками. Для майбутніх фахівців пріоритетним питанням залишається вміння усно спілкуватися з пацієнтами. Поза всяким сумнівом, кожний студент може обирати мову навчання (українську, англійську чи російську) і отримувати теоретичні знання зі спеціальності, однак проблемою стає проходження клінічної практики, насамперед при набутті практичних фахових навиків і вмінь у лікувальних закладах, де мовою спілкування є, передусім, українська. Мовна компетентність не обмежена професійною спрямованістю. Соціокультурна компетентність є істотною частиною викладання іноземної мови. Вивчення української мови як іноземної дозволяє швидше адаптуватися іноземцю до нового середовища, не залежно від назви його рідної країни чи континенту. Тому викладання української мови передбачає застосування відповідних лінгводидактичних методів, зокрема й врахування інокультурного методологічного підходу, на відміну від викладання української за професійним спрямуванням власне для українців.

У цьому питанні особливого значення набуває проблема спорідненості української та рідної мови студента-іноземця. Без сумніву, це звичайно впливає на засвоєння студентом нових знань і застосування їх у різноманітних сферах комунікації, зокрема й професійній. Представники різних культурних спільнот неоднаково сприймають нові соціокультурні умови у зіставленні їх із власними світовідчуттями. Враховуючи цей фактор, викладач повинен володіти інформацією про контингент студентів та володіти мовою-посередником у викладанні української, зокрема у формуванні мовленнєвих та граматичних вмінь.

Умовно студентський контингент можна поділити на дві категорії. Першу категорію становлять студенти, що володіють слов'янською мовою, наприклад, поляки, болгари. Вони сприймають нову

комунікативну та граматичну тему, співставляючи комунікативні і граматичні засоби своєї рідної мови й української. Друга категорія студентів – іноземці, що не знають слов'янської мови. Вони сприймають граматичний матеріал за допомогою засобів мови-посередника, як правило, англійської. Проте на сприйняття комунікативної теми мають вплив нові соціокультурні реалії, у яких застосовується відповідна тема. Наприклад, при вивченні назв кольорів в українській мові студенти-громадяни Польщі, Румунії та ін. і громадяни Алжиру, Єгипту та ін. однаково відповідатимуть на питання: «Якого кольору небо?», але дадуть різну відповідь на питання «Якого кольору земля?». Студенти з Польщі і Румунії скажуть, що земля – чорна, студенти з Алжиру і Єгипту будуть упевнені, що земля – жовта (Сахара). Такі відповіді пов'язані з різним топографічним красвидом, місцем проживання іноземних студентів. При розгляді лексичної теми важливу роль відіграє соціокультурний фактор, перш за все, з перспективи власної образної картини світу.

Таким чином, у викладанні української мови як іноземної необхідним є врахування інокультурного підходу як інтегрального чинника у формуванні мовної компетентності іноземних студентів, що спирається на знання про «іншу» культуру та особливості міжкультурної комунікації її учасників, а також розробки та використання нових підходів і методів роботи зі студентами-іноземцями.

Новіцька О. І., Кліщ Г. І., Олексій К. Б.

м. Тернопіль

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Одним із основних напрямів модернізації сучасної освітньої системи України є впровадження в навчальний процес у вищих навчальних закладах інноваційних педагогічних методів. “Інновація – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях” – таке визначення наводить І. М. Дичківська [2, с. 43].

Кожен із методів має свої переваги та недоліки. Підхід до викладання є базисною категорією методики, що визначає стратегію навчання мови і вибір методу навчання, який цю стратегію реалізує [1, с. 106]. Тому основним завданням перед викладачем – вибрати такі методи й форми організації навчального процесу для студента, які відповідатимуть поставленій меті навчання, тобто рівнем попередньої підготовки студентів, часу, протягом якого триває навчальний процес, забезпеченням навчальних аудиторій матеріальними та технічними засобами, методичним та дидактичним матеріалом.

У методології викладання української мови як іноземної допомагають інноваційні методи викладання іноземних мов. Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами спрямованими на оволодіння цими знаннями [5, с. 10].

Інноваційні методи навчання спонукають студента до міжособистісної взаємодії під час навчання, привчають працювати в команді, встановлюють емоційні контакти. Виконання різних видів завдань значно підвищує ефективність процесу навчання та мотивацію студентів.

Серед найбільш поширених інтерактивних методів можна виділити такі методи як: асоціативний метод, мозковий штурм, навчальна гра, мікрофон, імітація, моделювання навчальної ситуації.

Звичайно, кожен із методів, що використовується в педагогічній практиці має свої, властиві лише йому, переваги та недоліки. Їх вибір має базуватися на тому, які цілі ставить перед собою викладач, методичним та дидактичним наповненням навчального процесу, матеріальним та технічним забезпеченням навчальних аудиторій, часу, протягом якого триває навчальний процес, рівнем попередньої підготовки студентів.

Викладач самостійно повинен приймати рішення чи доцільно та наскільки ефективним буде використовувати той чи інший метод, керуючись своїм власним педагогічним досвідом та специфікою студентської аудиторії, для якої він проводить заняття. Крім того, використання різних форм навчання має бути не тільки поетапним, але й методично правильним, раціональним та логічно побудованим.

Використовуючи різні методи навчання при вивченні іноземної української мови значна увага приділяється розвитку культури

спілкування, збагачуючи уявлення учнів про країну, мова якої вивчається, поглиблюючи їхні лінгвокраїнознавчі знання. При цьому проводиться активна діяльність, спрямована на виховання позитивного ставлення до чужої мови, культури, відбувається постійне порівняння елементів культури й побуту своєї країни і країн, мовою яких студенти оволодівають. Формується поняття про роль мови як елемента культури народу і про потребу користування нею як важливим засобом міжкультурного спілкування.

Таким чином, впровадження сучасних форм та методів інтерактивної діяльності в процес опанування іноземної української мови і в реалізацію особистісно-орієнтованого підходу до роботи зі студентами немовних спеціальностей, дозволяє значно збільшити об'єм мовної та комунікативної практики під час планування самостійної роботи студентів, на практичних та семінарських заняттях, досягти належного засвоєння матеріалу учасниками інтерактивного спілкування, а також вирішити ряд виховних задач.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. – Минск, «Белорусский верасень», 2005.

Паласюк Г.Б., Саварин Т.В.

м. Тернопіль

ГРЕКО-ЛАТИНСЬКІ ПРЕФІКСИ В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У процесі термінотворення велику роль відіграють префікси грецького і латинського походження. Вони використовуються в найрізноманітніших терміносистемах, а спектр їх значень дуже широкий. При утворенні медичних термінів у більшості випадків вико-

ристовують префікси грецького і латинського походження: **a-/an-, anti-, de-, dis-/dys-, exo-, ecto-, endo-, hyper-, hypo-, ana-, apo-** тощо. Усі префікси відповідно до їх семантичних ознак та функцій можна поділити на три групи: для вираження антонімічних (протилежних) понять, інтенсивності або неповноти ознаки. Префіксальний спосіб творення нових термінів характеризується приєднанням префіксів, що несуть різне смислове навантаження. Головну семантичну роль у цьому типі термінотворення відіграють префікси, основною рисою значеннєвої структури яких є функційно-семантична спеціалізація. Вищенаведені префікси використовуються власне для означення протилежних понять. Треба звернути увагу на те, що деякі префікси з вищенаведеного ряду є синонімічними по відношенню до власне українських префіксів. Так, наприклад, префікс **a-/an-** є синонімічним до власне-українського префікса **без-** та вживається на позначення відсутності того, що виражає мотивована основа: *arythmia, avitaminosis, asthenia* тощо.

У термінах, утворених за допомогою префікса **ana-**, він означає «порушення, розлад, відновлення»: *anabiosis, analgesia, anatoxinum, anaplasia, anamorfozis*. Синонімічні префікси **anti-** та **проти-** у термінах-іменниках мають предикативне значення боротьби із чим-небудь, захисту від чого-небудь: *antitoxinum – протиотрута, протипоказання* тощо. Раніше ці префікси приєднувалися до похідних основ залежно від походження: префікс **anti-** приєднувався переважно до основ іншомовного походження, префікс **проти-** до власномовних основ. Із часом ця відмінність нівелювалася, що спричинило виникнення термінів-варіантів з використанням обох префіксів у семантично еквівалентних термінах. Варто зазначити, що на сучасному етапі переважно використовують форми із префіксом **проти-**, який уживають також із основами іншомовного походження: *антитіло – протитіло, антивірусний – противірусний, антиотрута – протиотрута* тощо. Зазначені префікси також достатньою мірою вживаються для створення термінів-прикметників, похідних від іменників із цим префіксом, на позначення невідповідності чомусь через відсутність чогось: *антивірусний (противірусний), антигігієнічний (протигігієнічний), антибактеріальний, антиспазматичний (антиспастичний), антибіотичний, антигемофільний, антитоксичний, антипіретичний, протизапаль-*

ний, протизапідний, протиерозійний, протитуберкульозний, проти-грипозний тощо. На позначення відсутності чогось при деривації медичних термінів вживається префікс **de-**, який має варіативні значення протилежності та застосовується:

а) на позначення ліквідації, знищення: *decorticiatio, demarcatio, defecatio, desinfectio*;

б) на позначення порушення, розладу (аналогічне значення в синонімічному префіксі **dez-**: *degeneratio, decompressio, dehydratio, deformatio* тощо. Також зі значенням порушення, розладу вживається префікс **dys-**: *dysuria, dyskinesia, dysmenorrhoea, dyspepsia, dysplasia, dyspnoe, dystonia, dystrophia, dysphagia, dysfunction*.

Аналіз медичних термінів свідчить про те, що префікси **exo-/ecto-, epi-** називають способи поширення, розміщення на поверхні того, що названо основою: *exostosis, ectomia, epigastrium, epiglottis, epidermis, epicardium, epiphysis* тощо. Префікс **endo-** вказує на поширення чогось усередині того, що мотивовано похідною основою: *endocardium, endometrium, endoscopia, endometritis, endoplasma* тощо. Можна зазначити, що ця група префіксів виражає антонімічні відношення, що ґрунтуються на внутрішніх та зовнішніх ознаках понять. Характерною рисою наведених префіксів є те, що вони приєднуються виключно до основ іншомовного походження, тобто латинського або грецького.

Префікс **extra-** у медичній термінології, на відміну від загальноживаної мови, де він виражає найвищу якість кого-небудь або чого-небудь, у процесі термінотворення вживають на означення перебування поза межами того, що названо твірною основою: *extractio, extraabdominalis, extracardialis* тощо. Для позначення розташування або введення чогось у межах того, що називає похідна основа, уживається префікс **intra-**: *intraarticularis, intravenosus, intravitalis, intradermalis*. Зібраний матеріал дозволяє констатувати, що для позначення відхилення, відокремлення, завершення, втрати вживається префікс **apo-**: **aponeurosis, apophysis**.

Префікс **hypo-** у медичній термінології є багатозначним та вживається для позначення а) розміщення, знаходження відносно того, що названо твірною основою: *hypoblastus, hypothalamus, hypophysis* тощо; б) порушення, розладу, зниження того, що названо твірною ос-

новою: *hypobiosis, hypodynamia, hypoplasia, hyposecretio, hypotonia, hypotrophia*.

Префікс **hyper-** у медичному термінотворенні вживається на позначення найвищого ступеня виявлення кількісної та якісної ознаки, що названа мотиваційною основою: *hyperaemia, hypernephroma, hyperplasia, hypersalivatio, hypersecretio, hypertensio, hyperthermia, hypertonia, hypertrophia, hyperfunctio* тощо. Отож, аналіз вживання вищезазначених дериваційних компонентів дозволяє стверджувати, що префікси **hyper-** та **hypo-** вступають в один з видів системних зв'язків у мовній системі, а саме антонімічний зв'язок, що можна проілюструвати наступними прикладами: *hyperplasia – hypoplasia, hypertonia – hypotonia, hypertrophia – hypotrophia* тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Содомора П. Греко-латинські префікси та їх відображення в українській філософській та медичній термінології / П. Содомора, В. Мартин // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2011. - № 709. - С. 116-120.

Пришляк А. М., Стефанишин К. Л.

м. Тернопіль

ДІАЛОГ ЯК ПРОВІДНИЙ МЕТОД КОМУНІКАТИВНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Дисципліна «Українська мова як іноземна» є практичним курсом, тому її завдання – формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності. Досягти цього, на нашу думку, можна, використовуючи на заняттях методи, що відтворюють мовленнєвий процес в реальному житті та спонукають студентів-іноземців до спілкування. Діалог – це особливий рівень комунікативного процесу, що дозволяє засвоїти функціональні властивості мови і мовлення в їх нерозривній єдності. У сучасних умовах діалог набуває дещо нового значення і форми, оскільки дедалі популярнішими стають комунікативні технології: комп'ютерна комунікація, телемости, дистанційне навчання, онлайн-конференції тощо.

Науковці виділяють два підходи до навчання діалогічного мовлення: «зверху вниз» – навчання діалогічного мовлення розпочинається зі слухання діалогу-зразка з його подальшим варіюванням, а згодом і створення власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування; «знизу-вверх» – передбачає шлях від засвоєння спочатку елементів діалогу до самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, що не містить прослуховування діалогів-зразків [2]. На практиці доцільним є поєднання обох підходів. Наводимо окремі зразки діалогів, що використовуються у ході вивчення теми «У магазині».

Читайте діалог. Зверніть увагу на виділені слова.

- Іро, що ти купуєш?
 - Я купую картоплю, буряк і капусту. Хочу приготувати борщ. А ви?
 - Сара купила огірки і помідори на салат. А я хочу купити фруктів
- яблука і бананів.

Доповніть діалоги.

1. – Що ти купила у магазині?

– У магазині я купила...

– А ти що купив?

– Я купив...

2. – Що ти купував у магазині?

– У магазині я ...

– А ти що купував?

– Я ...

Складіть діалоги за зразком.

Зразок: Червона ручка, 8 грн. 65 коп.

- Скажіть, будь ласка, у вас є ручка?

- Яка?

- Червона.

- Так. Прошу, дивіться.

- Скільки вона коштує?

- Вісім гривень шістдесят копійок.

- Дайте мені, будь ласка.

- Прошу.

- Дякую.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська мова для іноземних студентів : посібник / Винник В. М., Гайда О. М., Драч І. Д. – Тернопіль : ТДМУ, 2013. – 288 с.
2. Швець Г. Розвиток навичок діалогічного мовлення при вивченні української в іншомовній аудиторії / Г. Швець // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : збірник наукових праць. – Львів, 2008. – Вип. 3. – С. 300–311.

Тишковець М.П., Писуляк Н.П.

м. Тернопіль

ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИЙ СТИЛЬ У ФАХОВІЙ МОВІ ФАРМАЦЕВТА

Серед фахових компетентностей, які набувають фармацевти під час навчання у ВНЗ, виділяють здатність організовувати адміністративне діловодство, документування та управління якістю згідно з нормативно-правовими актами України, а також використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик [1, с. 2 – 3]. Ось чому важливими у засвоєнні дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів фармацевтичного факультету залишаються питання культури писемної ділової мови.

Офіційно-діловий стиль української мови має свої особливості. Його основна функція, як і наукового, – інформативна. Це такий функціональний різновид мови, який слугує для спілкування в державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю. Тексти офіційно-ділового стилю характеризуються виразною логізацією викладу, високим ступенем стандартизації мовних засобів, відсутністю емоційності та образності, застосуванням особливої термінології і специфічних синтаксичних конструкцій та ін. [2, с. 21].

З основами офіційно-ділового стилю студенти ознайомилися у шкільному курсі української мови. Шкільна програма вимагає вивчення стилів мовлення в аспекті тексту й типів мовлення, тобто майбутні фармацевти уже знають визначення офіційно-ділового стилю і його характерні ознаки.

У вищому навчальному закладі студенти-фармацевти повинні засвоїти поняття про документ, документацію, документування, діловодство; класифікацію документів, загальні вимоги до складання й оформлення адміністративно-канцелярських документів; повинні уміти використовувати усталені мовні конструкції офіційно-ділового стилю при складанні тексту документа, а також уміти уникати порушень стилістичних норм у ділових та фахових текстах.

Вивчаючи матеріали, які розміщено на сайті університету, студенти опрацьовують теоретичні питання відповідної теми самостійно. На занятті майбутні провізори презентують свої знання: готують усні відповіді на лінгвістичну тему із мультимедійним супроводом, обговорюють запропоновані викладачем питання, беруть участь у дискусіях тощо, що дозволяє краще засвоїти ті теоретичні засади культури мови, які є найбільш важливими для майбутніх фармацевтів.

Необхідним елементом практичного заняття залишаються тренувальні вправи. Для опанування теми студенти виконують вправи із такими завданнями: напишіть визначення, реквізити і зразок вказаних документів, відредагуйте письмово текст офіційно-ділового стилю, запишіть подані словосполучення відповідно до правил українського правопису й особливостей вживання, складіть заяву на тему та ін.

Таким чином, вивчення офіційно-ділового стилю у курсі «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів фармацевтичного факультету є актуальним та вимагає особливої й необхідної уваги і студентів, і викладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузеві стандарти вищої освіти : Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» 226 «Фармація» (другий магістерський рівень) [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://education.tdmu.edu.ua/about/galuzevi-standarti-visoie-osviti>

2. Юкало В.Я. Культура мови : Навчальний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти / В.Я. Юкало. – Тернопіль : Укрмедкнига, 1999. – 77 с.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОРФОЕПІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Одним із пріоритетних напрямків мовної політики України є всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах життя. Українська мова стає об'єктом вивчення не лише українців, а й представників різних народів, оскільки розвиваються міжнародні зв'язки нашої держави з іншими країнами в галузі освіти, зокрема, збільшується кількість студентів-іноземців у ВНЗ України, де мова стає для них необхідним засобом навчання.

Основна мета курсу української мови як іноземної – мотивація її вивчення, формування та удосконалення умінь і навичок усного мовлення (слухання-розуміння, говоріння), необхідних для використання в навчально-професійній та побутовій сферах спілкування. Відповідно до цього потрібно навчити студентів писати й читати, працювати з писемним текстом, будувати зв'язні писемні висловлювання, сформувати у них певне коло знань про мову та мовні уміння, а це все неможливе без відповідних орфоепічних умінь.

Головною метою навчання іноземних студентів української мови є практичне оволодіння нею. Відповідно до робочої програми з курсу «Іноземна (українська) мова» ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України» одним із її напрямів є формування орфоепічних вмінь і навичок, зокрема, вимови голосних і приголосних (правильне артикулювання шиплячих, дзвінких та глухих), вимови м'яких приголосних звуків та слів з апострофом, що здійснюється протягом усього процесу вивчення української мови.

Проблема формування в студентів-іноземців медичного профілю орфоепічних умінь з української мови, передусім, пов'язана з вивченням її звукової структури, усвідомленням фонетичних особливостей, розвитком вміння говорити і читати, дотримуючись орфоепічних норм, формуванням правильної вимови, навчанням чіткості вимовляння слів, складів і звуків у розмові, вихованням прагнення до вмілого та найбільш правильного використання фонетичних за-

собів української мови.

Однак у процесі оволодіння українською мовою іноземні студенти не завжди можуть подолати труднощі вимови українських звуків. Як показує досвід навчання, іноземці повільно оволодівають основними видами мовленнєвої діяльності, найперше усним мовленням, що містить значну кількість орфоепічних помилок. Увага до вимови студентів-іноземців зумовлена потребою врахування взаємодії між усним і писемним мовленням, між вимовою та письмом, оскільки оволодіння писемним мовленням, яке розпочинається з перших днів навчання, ґрунтується на усному мовленні студентів; грамотне письмо полягає в адекватному переведенні звуків у графічні образи. Через те, що «вимовна навичка є однією з важливих ознак усного мовлення, вона виявляє постійний вплив на формування навичок орфографічного письма» [2, 58].

Формування орфоепічних навичок у студентів базується на певному рівні розвитку рідної мови студентів. Однак, опора на рідну мову дає як позитивні результати, так і негативні – фонетичну інтерференцію, яка виявляється в мовленні іноземців як під час сприйняття, так і в процесі відтворення, тому викладач повинен, з одного боку, формувати у студентів слухові та артикуляційні навички української мови, а з іншого – коригувати порушення, які з'являються в результаті впливу слухових і артикуляційних навичок їхньої рідної мови.

Аналіз мовлення студентів-медиків дає змогу визначити основні аспекти, реалізація яких забезпечить правильне формування орфоепічних умінь і навичок. Іноземці мають оволодіти найголовнішими правилами вимови голосних, приголосних, деяких звукосполучень і окремих граматичних форм. Серед них виділяємо: 1) вимова наголошених і ненаголошених голосних, нескладового [Ў] (*медикамент, кишка, симптом, кров, вчора, завтра*); 2) вимова дзвінких приголосних перед глухими (*бородавка, зітхати, розсипка, розпорядження*); 3) вимова шиплячих звуків (*щелепа, щиколотка, шлунок*); 4) вимова приголосних перед я, ю, є при відсутності звука [j] у словах, що пишуться з апострофом (*здоров'я, комп'ютер, дев'ять*); 5) вимова проривного звука [r] (*гастроуденіт., гастроектомія*) і звука [r] (*легені, гаструла, грип, груди*); 6) вимова африкатів [дж], [дз] (*джгут, збудження, дзвінкий*); 7) вимова твердих губних при-

голосних [б], [в], [м], [п], [ф] у кінці слів (*зуб, тулуб, симптом, суглоб, вісім, кров*) м'яко; 8) вимова твердого [р] у кінці слова та складу (*тепер, міхур, характер, кір*); 9) вимова твердих приголосних перед е (*серце, дентин, ребро*); 10) пом'якшена вимова приголосних перед і (*біль, кістка, ліки, білок, дім*; вимова приголосних перед и (*дитина, милиця, клітина*); 11) вимова пом'якшених [з'], [с'] перед напівпом'якшеними губними приголосними (*світ, звіробій, світлолікування, свідоцтво*); 12) вимова пом'якшеного [с'] перед м'якими зубними (*місці, у кріслі*); 13) правильне наголошування слів (*флюорографія, спина, асиметрія*).

Увесь процес формування орфоепічних умінь і навичок потрібно спрямувати на: 1) активну вимову й слухання мовних одиниць; 2) розуміння мовних одиниць; 3) постійне зіставлення власної вимови зі зразками орфоепічно-правильного мовлення. Постійна увага викладача до вимовних особливостей і система вправ сприятимуть активному формуванню орфоепічної грамотності іноземних студентів медичних навчальних закладів, прищепленню їм навичок правильної літературної вимови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко Н.В. Навчальна модель постановки артикуляції українських фонем арабським студентам / Н.В. Василенко // Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія : Педагогічні науки. – 2007. – № 67. – С. 58-66.

2. Іноземна (українська) мова за професійним спрямуванням. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/sus_dusct/rob_prog/en/med/lik/ptn/Foreign%20\(Ukrainian\)%20Language%20\(for%20Professional%20Purpose\)...html](http://www.intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/sus_dusct/rob_prog/en/med/lik/ptn/Foreign%20(Ukrainian)%20Language%20(for%20Professional%20Purpose)...html). – Загол. із екрану. – Мова укр.

МЕДИЦИНА І ЛІКАРІ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Білик Я.С.

м. Вінниця

ЧУМА КАЛІЧИТЬ НЕ ТІЛЬКИ ТІЛО, АЛЕ І ДУШУ (ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ ЛІКАРЯ У РОМАНІ А.КАМЮ «ЧУМА»)

Серед допоміжних дисциплін для літератури присутня і медицина. Зв'язок між двома цими системами знань багатогранний: образ хворого і тема хвороби у літературі; те, як на творчість письменника впливають його власні недуги; лікарі, які були письменниками; література як шлях до зцілення тощо.

Не розмежовуючи на «лікарів-письменників» або «письменників-лікарів», для одних з яких медицина – професія, а література – хобі й улюблене заняття, є такі, які набули визнання як професійні літератори, будучи при цьому справжніми лікарями.

З огляду на медицину крізь призму літератури слід відзначити, що художня література – це не лише позитивні точки зору, але є і критичні оцінки, спрямовані на лікарів і лікарні. Проте є і те, що медицина взяла з літератури, наприклад ряд психічних захворювань (комплекс Електри, Едипів комплекс, нарцисизм, боваризм).

Незважаючи на дуже тісний зв'язок медицини і літератури, їх погляд на хворого відрізняється. Головна мета літератури – зрозуміти й показати людину не лише з точки зору її хвороби, а й в усій її особистісній цілісності. І саме через цю перспективу, вона (література) прагне осмислювати людський образ як єдине ціле.

Так, образ лікаря в художній літературі – тема, яка завжди була і буде актуальною у літературознавстві, оскільки не достатньо вивчена. Мотиви хвороби, зцілення в буквальному і символічному значеннях пронизують і фольклор, і релігію, і будь-який вид мистецтва кожної нації, бо «пронизують» і саме життя.

З усіх сучасних письменників у Альбера Камю, мабуть, найдивовижніша літературна доля. Зовсім ще молодим він став живим дзеркалом цілого покоління, зумів виразити тривожні здогадки молоді воєнного і повоєнного часу, охопленої відчаєм, не заперечуючи при цьому, що для відчаю є усі підстави. Його роман-притча «Чума» з філософ-

сько-інтелектуальним змістом можна розглядати як своєрідний авторський монолог, вручений різним персонажам, що виступають носіями різних сторін авторського світогляду. Роман складений у вигляді хроніки і показує жакливу епідемію у місті Оран (Алжир), що штовхнула мешканців на страждання і смерть. Проте, сам образ чуми, за словами самого автора – це зло взагалі, яке невід’ємне від буття і властиве йому завжди. І про все це нам розповідає головний герой твору – лікар Бернар Ріє, який, не думаючи навіть про небезпеку, не почувавши страху, лікує хворих. Він визнає лише факти, тому в його викладі події втрачають домішку будь-яких художніх прикрашень. Боротьба з чумою – справа практично безнадійна і тверезо розуміючи це, лікар Ріє ні на секунду не припиняє своєї роботи, ризикуючи власним життям. Завдяки логіці і серйозності лікаря, ми бачимо реальну картину епідемії. Здавалося б, глобальні світоглядні питання давно вирішені доктором: він не визнає Бога не тому, що його немає, а тому, що він не потрібен: *«Так от, раз порядок речей визначається смертю, можливо, для Господа Бога взагалі краще, щоб у нього не вірили...»* [3, с. 13].

Чума змінила і ставлення пацієнтів до лікаря «ніколи ще професія лікаря не здавалася Ріє настільки важкою. Досі виходило так, що самі хворі полегшували йому завдання, повністю йому довіряли. А зараз, Ріє наштовхувався на незрозумілу замкнутість пацієнтів. Починалася боротьба, до якої лікар ще не звик. Місцеві мешканці, оточені карантинними постами, внутрішньо змінюються. У них з’являється байдужість до долі навіть близьких людей, вони намагаються як можна невтримніше веселитися, ніби це допоможе уникнути зараження або прогнати хворобу. Але Ріє стійко бореться з епідемією чуми, в образі якої автор показав будь-яке стихійне лихо, тобто прояв всезагального зла. А.Камю остаточно і безповоротно стверджує: чума калічить не тільки тіло, але і душу. Чума – це образ мислення, замкнений на самому собі. При цьому письменник погоджується, що люди насправді «скоріше добрі, ніж злі», і що духовна цінність також здатна до руйнування. Єдино правильним повинно бути протистояння злу, навіть коли немає перспективи і надії на майбутнє.

З усіх героїв, які мають не тільки свою історію, але й свої сумніви перед загрозою біди, здається, лише Бернар Ріє точно знає, що треба робити – укріпитися у своєму обов’язку і просто робити свою справу. Не ставати на коліна перед долею, не пасувати – ось що потрібно лю-

дині у скрутному становищі, на думку Ріє. Він не виголошує гучних промов, не вважає свою діяльність за героїзм, а просто щодня сумлінно виконує свій обов'язок лікаря. І не так вже й важливо, чи не марні часом його зусилля. Про це краще не замислюватися, бо «не можна водночас лікувати і знати». Така позиція оберігає від відчаю і сумнівів, надає впевненості. Здається, лікар Ріє точно знає діагноз міста Оран і має намір, попри все, лікувати хворобу. Не випадково головний герой А.Камю має професію лікаря. Може, в цьому і є найвищий обов'язок: бути свідомим свого призначення і сумлінно виконувати обов'язок щодня. «Єдине, що важливо, – це бути людиною», – вважає Ріє [2, с. 397]. А це означає залишати в своєму серці любов і здатність співчувати іншому. У романі герой думає про людей, він воліє говорити «ми», а не «я», відчуваючи свою прилученість до долі інших людей. Ніхто, крім нього, лікаря, не розповість достеменно про епідемію чуми. Ріє – практик, лікар, який лікує, орієнтується лише на документи, на свідоцтва У цьому його сила й слабкість. Він і йому подібні, – не герої, а «санітари». Вони не мають ідей, не мають аніякого бажання здійснювати щось героїчне. Більше того, героїзм, ідеї, ідеали, претензії на перебудову світу – усе здається «санітарам» Альбера Камю чимось небезпечним. Від ідей у творі А.Камю відхрещується як від чуми. Істинною суттю буття для автора залишається невиліковність зла. Адже чума – це не лише символічний образ війни й фашизму, але ще одне уособлення абсурдності навколишнього світу [3, с. 12-13]. Ріє схожий на Сізіфа, виявляє терпимість і твердість у боротьбі з чумою – найбільшим злом. Врешті-решт, він розуміє, що знищити чуму не реально, як і Зло, але лікує людей. Лікує, хоча на нього не чекає легка перемога. Можливо, цієї перемоги ніколи не буде. І його нелегка ноша, той тягар, який він переживає щодня, піде під укіс, як тільки Ріє досягне вершини.

Чума постає як фатальна, абсурдна сила, перед обличчям якої люди роблять свій вибір. Спостерігаючи за людьми, що змушені робити свій вибір, – боротися проти чуми чи сподіватися на її милість, лікар Ріє приходять до висновку, що є більше підстав захоплюватися людиною, ніж зневажати її.

Отже, одну з основних проблем роману «Чума» – проблему вибору між байдужістю і конформізмом, з одного боку, й відчайдушним прагненням до свободи, звільнення – з іншого, Альбер Камю розкриває на прикладі вчинків героїв твору, досліджуючи психоло-

гію людини у ситуації вибору. І не дивно, що нові можливості розкрити психологію героя А. Камю знаходить у відсутності безпосередніх описів внутрішнього життя. Лікар Ріє – оповідач роману, але про себе говорить у третій особі, висуваючи на перший план вчинки героїв. Таким чином, внутрішній світ розкривається через зовнішні прояви. Наприклад, автор нічого не говорить про свого героя, але його нестримність свідчить про відчай.

Автор створив багатоплановий твір, якому притаманний абстрактний, символічний зміст, що дає можливість говорити про людське буття, що людина самотня в світі і сама повинна робити свій вибір, що свобода – це не благо, а тяжкий тягар. І можна повністю злитися із суспільством, а можна бути самим собою, обрати самовдосконалення, протиставивши себе суспільству.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долгов К.М. От Кьеркегора до Камю: Очерки европейской философско-эстетической мысли XX века / Долгов К.М. – М.: Искусство, 1990. – 399 с.

2. Камю Альбер. Посторонний; Чума; Падение; Рассказы и эссе / Альбер Камю; [пер. с франц.]. – М.: Радуга, 1988. – 464 с.

3. Моруа Андре. Мистецтво і життя / Андре Моруа. – К: «Мистецтво», 1990 – 355 с.

Дідух В. Д., Рудяк Ю. А., Наумова Л. В.

м. Тернопіль

ЗАСАДИ МЕДИЦИНИ У ГЕНІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ПОЕМІ ЛУКРЕЦІЯ КАРА «ПРО ПРИРОДУ РЕЧЕЙ»

Мабуть, жоден поетичний і філософський твір древності, якщо навіть говорити про творіння Гомера, Еврипіда, Архімеда, Вергілія і Овідія, не доніс до нас через два тисячоліття таку образність, красу, неповторність, злободенність, як квітуча поема Лукреція. Твір Лукреція Кара, який він присвятив одному з римських державних діячів 66-54 рр. до н.е., К. Меммію Гемеллу, є першою спробою по-

яснити природу, виходячи із фізичних принципів. У книзі Лукрецій, розглядаючи питання про взаємозв'язок тіла, духу та душі, наводить ряд аргументів, що свідчать про смертність тілесних за природою душі й духу та намагається дати пояснення різним виявам психічного життя. Ось як поетично, звертаючись до Меммія, Лукрецій пише про призначення свого твору у перекладі М. Зерова [1]:

Я, мов досвідчений лікар, що в кубку підносячи дітям
Прикрий напій полиновий, на біль та недугу цілющий,
Спершу обмазує вінця густим, нерозсиченим медом
І молода нерозважність дитячого віку відразу
Йде на ту хитру принаду і, меду діткнувшись вустами,
Далі гіркий випиває полин непомітно, а потім,
Ліком підтримана тим, одужує й сил набирає,
Так от і я – не чужий того заходу.

У четвертій книзі розглядаються функції різних органів людського тіла – зору, слуху, дотику, смаку, нюху тощо, за допомогою яких людина пізнає світ, орієнтується у ньому. Лукрецій вважає, що відчуття людини об'єктивно відображають природу, процеси у ній. А якщо ж людина помиляється у своїх судженнях, то у цьому слід звинувачувати розум.

ЛІТЕРАТУРА

М. Зеров (переклад). Антична література. Хрестоматія. Упорядник О. І. Білецький// К. Радянська школа, 1968 (2-ге видання). – С. 407-415.

Гаврищак І. І.

м. Тернопіль

«САДОЧОК» ВАЛАФРІДА СТРАБОНА І СТАНОВЛЕННЯ ЖАНРУ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОЇ ПОЕМИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Каролінгське відродження – період розквіту ранньої європейської середньовічної культури, започаткований діяльністю імператора Карла Великого (742?/747? – 814) і продовжувався за правління

його наступників – Людовіка I Благочестивого (795 – 855) і Карла II Лисого (825 – 877). І хоч сам Карл погано читав і не вмів писати, проте вважав, як підкреслював відомий французький історик Жак Ле Гофф, що «наука й освіта є невід’ємною ознакою влади і її необхідним інструментом. Примножувати знання і протегувати йому ... є одним із перших обов’язків монарха». З цієї метою імператор не тільки використовував увесь культурний потенціал імперії, але й запрошував представників з тих країн, що не входили в утворену ним політичну систему нового зразка – своєрідний «прото ЄС».

Уже починаючи з 781 р. він згуртував навколо себе осіб, яких згодом називатимуть «придворними інтелектуалами». З-поміж них – германець Ейнгард, лангобард Павло Диякон (Ванефрід), іспанець Теодульф, італійці Петро Пізанський і Павлин Аквілейський, англосакс Алкуїн, який був одним із найвпливовіших «генераторів» культурної революції в усій імперії франків. Не без впливу останнього Карл видав капітулярій «Про потребу занять науками» («De litteris colendis»), в якому зазначав, що королівська влада має розуміти важливість знання і захищати його престиж. Така загальнодержавна політика дала вагомні результати – різко зросла кількість монастирських і соборних шкіл та скрипторіїв, заохочується літературна і наукова робота. Завдяки цьому зростає авторитет монастирів (Сен-Галлен, Прюм, Райхенау та ін.), які перетворюються у справжні культурно-духовні центри, що забезпечували не лише релігійні потреби, але й збирали, вивчали і переписували твори античних авторів, надавали освітні та медичні послуги. Цим пояснюється підвищений інтерес (не лише естетичний, але й практичний!) до праць природничого та медичного характеру (так, наприклад, 10 з відомих 14-ти рукописів «Медичної книги» Квінта Серена Самоніка було виготовлено саме за Каролінгських часів).

Саме в ці часи остаточно сформувався тип вченого-монаха, трудівника й естета, теоретика й практика, що упродовж століть буде символізувати монастирську культуру. Яскравим представником її був Валафрід Страбон (бл. 808 – 849) – один із найталановитіших авторів Каролінгського відродження. Він походив із небагатої родини, та завдяки блискучому інтелекту зробив просто вражаючу кар’єру – від звичайного монаха-бенедиктинця до придворного поета імпера-

триці Юдіфи та наставника майбутнього імператора Карла. Валафрід мав необережність не залишитися осторонь політичних інтриг та боротьби спадкоємців Людовіка Благочестивого, за що попав у немилість. Проте заслання в монастир сприяло незвичній активізації його богословської, наукової та літературної діяльності.

Славу і визнання Валафріду принесла невелика поема «Садочок» («Hortulus»), в якій уповні розкрився його поетичний хист. Твір започаткував медико-біологічний жанр у європейській літературі. Він складається з 27 розділів, в яких описуються рослини, які вирощувалися в монастирському саду. Це — шалфей, рута, м'ята, кріп, боже дерево, любисток, кервель, шандра, полин та інші. Усього — 23 рослини, кожній з яких автор присвятив окремий розділ, структурований за певною схемою: спочатку опис, далі — міфологічно-фольклорні оповіді, а вже потім докладна характеристика цілющих властивостей. Традиції жанру згодом використав Одо із Мена (XI ст.) в поемі «Про властивості трав». Він, розповідаючи про цілющі трави та способи їх використання, цитує Валафріда як найбільш авторитетного спеціаліста в цій галузі. Текст «Садочка» був відомий і анонімному авторові знаменитого «Салернського кодексу здоров'я». Розвиток садово-паркового мистецтва за часів Відродження та у часи Просвітництва зумовив ріст інтересу до перших розділів поеми Валафріда, які містили конкретні практичні поради стосовно просторової організації території, і породив низку оригінальних творів, найбільш відомим з яких є поема Жака Деліля «Сади» (1782).

Зміст

Юкало В.Я.
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ІСТОРІЯ І ПЕРСОНАЛІЇ 3

КУЛЬТУРА МОВИ. ЛІТЕРАТУРНА НОРМА. ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ. КОМУНІКАЦІЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Бачинська Г.В.
ФУНКЦІЇ УРБАНОНІМІВ М.ТЕРНОПОЛЯ..... 13

Заєць М. З., Заяць І. В.
ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ У
ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ ЛІКАРІВ..... 15

Корильчук Н.І., Боцюк Н.Є., Рябокони С.С., Творко В.М.
ТАНДЕМ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ ТА ЕНДОКРИНОЛОГА У
СПІЛКУВАННІ З ПАЦІЄНТОМ..... 16

Кумейко Т.А., Лісняк Н.І.
ТРИ АМПЛІТУДИ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ 18

Ленько І.П., Рудницька О.В.
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ 20

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВИ. УКРАЇНСЬКА ПРОФЕСІЙНА МОВА В ДІАХРОНІЇ

Ворона І.І.
МІФОЛОГІЧНА ОСНОВА МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ..... 23

Гнатишин С.І.
ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БЛОГІВ 26

Заліпська І. Я.
ТЕОРЕТИЧНА ОЦІНКА ЛОГІЧНОСТІ МОВИ ЯК
КОМУНІКАТИВНОЇ ОЗНАКИ..... 28

Кулянда О.О., Бондаренко Ю.І., Юрїїв К.Є., Денефіль О.В.,
Чарнош С.М., Усинський Р.С., Пелих В.Є.
НАЦІОНАЛЬНЕ МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ПРОЦЕСІВ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ ПРИ ФОРМУВАННІ
КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ФАХІВЦЯ..... 30

Лотоцький В.В.
ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРИ ВИКЛАДАННІ
ВІЙСЬКОВИХ ТА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНИХ
ДИСЦИПЛІН..... 32

Мельник Т. П., Задорожна О. М.
РОЗШИРЕННЯ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ СЛІВ
У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТОЛІТТЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА
СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ..... 33

Мельничук О.М., Сілевич Л.І.
ВИВЧЕННЯ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ 34

Свистун Н. О.
ВЛАСНІ ОСОБОВІ ІМЕНА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ
ДОСЛІДЖЕНЬ 36

**ПРОБЛЕМИ НОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
МОВИ. МОВНА НОРМА І МОВНА ПРАКТИКА.
ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ**

Винник В.М., Дулиш Л.В.
ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ..... 39

Драч І.Д.
УКРАЇНСЬКІ СВЯТА НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ
(УКРАЇНСЬКОЇ) МОВИ..... 40

Зевако В. І. МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ФОРМ ОРУДНОГО ВІДМІНКА СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	42
Личук С. В. ІНОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ	44
Новіцька О. І., Кліщ Г. І., Олексій К. Б. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	45
Паласюк Г.Б., Саварин Т.В. ГРЕКО-ЛАТИНСЬКІ ПРЕФІКСИ В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	47
Пришляк А. М., Стефанишин К. Л. ДІАЛОГ ЯК ПРОВІДНИЙ МЕТОД КОМУНІКАТИВНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	50
Тишковець М.П., Писуляк Н.П. ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИЙ СТИЛЬ У ФАХОВІЙ МОВІ ФАРМАЦЕВТА	52
Шеремета Л.П. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОРФОЕПІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ.....	54

МЕДИЦИНА І ЛІКАРІ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Білик Я.С. ЧУМА КАЛЧИТЬ НЕ ТІЛЬКИ ТІЛО, АЛЕ І ДУШУ (ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ ЛІКАРЯ У РОМАНІ А.КАМЮ «ЧУМА»).....	57
---	----

Дідух В. Д., Рудяк Ю. А., Наумова Л. В.
ЗАСАДИ МЕДИЦИНИ У ГЕНІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ПОЕМІ
ЛУКРЕЦІЯ КАРА «ПРО ПРИРОДУ РЕЧЕЙ» 60

Гаврищак І. І.
«САДОЧОК» ВАЛАФРІДА СТРАБОНА І СТАНОВЛЕННЯ
ЖАНРУ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОЇ ПОЕМИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ
СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ 61

Наукове видання
Збірник наукових праць

Відповідальність за фактичні помилки несуть автори.
Усі права застережено.
Посилання при використанні матеріалів збірника обов'язкові

Підписано до друку 16.06.2017. Формат 60x84/16.
Гарнітура Noto Serif. Друк офсетний. Папір офсетний № 1.
Ум. др. арк. . Обл.-вид. арк. .
Наклад 50 прим. Зам. № 168.

Видавець і виготівник
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».
Майдан Волі, 1, м. Тернопіль, 46001, Україна.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 2215 від 16.06.2005 р.